

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2014 - 2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Křoková

Analýza příčin odkladu školní docházky

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL - TIME STUDIES

2014-2015

BACHELOR THESIS

Kateřina Křoková

Analysis of the causes of school attendance postponement

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Ráda bych poděkovala za vedení bakalářské práce a odbornou pomoc při jejím zpracování panu Doc. PhDr. Jřímu Dvořáčkovi, CSc. a dále všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá příčinami odkladu školní docházky. Charakterizuje předškolní období a předškolní instituce. Charakterizuje pojem školní zralosti a připravenosti. Zabývá se vadami a poruchami, které vedou k odkladu školní docházky. Cílem bakalářské práce bylo analyzovat nejčastější příčiny odkladu školní docházky a tento účel práce splnila.

Klíčová slova

Grafomotorika, jemná a hrubá motorika, laterální, mateřská škola, odklad povinné školní docházky, poruchy chování, poruchy pozornosti, předškolní věk, školní nezralost, školní připravenost, školní zralost.

Annotation

This bachelor's thesis deals with the causes of school attendance postponement. It characterizes the preschool period and preschool institutions. It characterizes concept of school readiness and matureness. It deals with the faults and defects that cause the postponement of school attendance. Goal of the thesis was to analyze most frequent cases of postponement of school attendance and this purpose was fulfilled.

Key words

Attention deficit disorders, behavioral disorders, fine and gross motor skills, graphomotory, kindergarten, laterality, postponement of school attendance, preschool age, school immaturity, school matureness.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ	11
2 HRA	14
3 KRESBA	17
4 MATEŘSKÁ ŠKOLA	19
5 RVP PV	21
6 PEDAGOG V MATEŘSKÉ ŠKOLE	25
6.1. Povinnosti předškolního pedagoga podle RVP	26
7 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST	27
7.1 Znaky školní zralosti.....	29
7.1.1 Fyzická zralost a zdravotní stav	29
7.1.2 Poznávací - kognitivní zralost.....	31
7.1.3 Pracovní zralost.....	39
7.1.4 Emocionálně – sociální zralost.....	39
8 METODY POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI	41
9 ŠKOLNÍ NEZRALOST	44
10 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	45
10.1 Subjekty doporučující odklad školní docházky	46
10.2 Dodatečný odklad a předčasný nástup	47
10.3 Průběh odkladu povinné školní docházky	48
11 PORUCHY CHOVÁNÍ A POZORNOSTI	52
12 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ	56
12.1 Poruchy řeči u dětí	57
PRAKTICKÁ ČÁST	59
13 CÍL VÝZKUMU	59
13.1 Stanovení výzkumných problémů a jejich hypotéz.....	59
13.2 Metoda výzkumu	60
13.3 Charakteristika výzkumného vzorku	60
13.4 Popis výzkumu	60

13.5 Výsledky výzkumu	61
13.5 Interpretace a diskuze výsledků	66
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM ZKRA TEK.....	75
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	76
Seznam obrázků.....	76
Seznam grafů.....	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	I

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala „Analýza příčin odkladu školní docházky“. Toto téma mne oslovilo, protože mé pedagogické vzdělání je zaměřeno na předškolní a mimoškolní pedagogiku a také protože pracuji jako učitelka v mateřské škole a je zde stále častěji diskutována problematika odkladu školní docházky, tj. zda je dítě zralé pro vstup do školy. Toto téma se bohužel stává raritou, jelikož v dnešní době má skoro každé dítě určitou poruchu či vadu. Příčiny vzniku poruch a vad jsou zakořeněny už v prenatálním období dítěte, a to v psychohygieně matky, především však v předškolním období.

Sama jsem ze svých zkušeností zaznamenala dvě možnosti přístupu k dítěti, a to rodinu funkční, která o své dítě pečuje, snaží se zajistit sociální potřeby, co nejvíce dítěti pomáhá s psychickým a fyzickým rozvojem, čtou mu knížky povídají si s dítětem a vymýšlí pro dítě program. Pokud rodina zaznamená, že má dítě vadu či poruchu, okamžitě vyhledá odbornou pomoc a informuje se i od učitelky mateřské školy. Druhým typem je rodina problémová, zde matka v těhotenství nedbá na svůj psychický a zdravotní stav. Rodina nezajišťuje dítěti sociální potřeby. Místo čtení knížek dítěti pustí televizi, nepovídají si s dítětem, neplánují společné aktivity pro jeho rozvoj. Tento typ rodiny bohužel vadu či poruchu zanedbává. Jako učitelka v mateřské škole se s touto problematikou setkávám každoročně. Dá se říci, že se v každé předškolní třídě mateřské školy najdou minimálně dvě děti, kterým je doporučen odklad školní docházky. U některých případů bývá velkým problémem reakce rodičů na tuto skutečnost. Domnívají se, že odklad školní docházky je pro rodinu a dítě ostuda, nedokáží přijmout fakt, že odklad školní docházky není vůbec špatný. Převážnou část rodičů se po několika společných sezeních a projednáváních podaří přesvědčit, že jejich dítě získá rok navíc, který využije k vyrovnání problémových složek, které jsou nyní velkou překážkou pro úspěšný nástup do první třídy základní školy. Bohužel ne vždy se podaří přesvědčit rodiče o tomto důležitém kroku jejich dítěte. Ovšem velká většina rodičů na tuto informaci reaguje s nadšením, nepovažují odklad školní docházky za nic špatného a nenormálního. Někteří tuto variantu uvítají nefalšovanou radostí, protože díky odkladu školní docházky pomohou dítěti předejít problémům ve škole a umožní

mu v klidu vyžrát nejen po psychické stránce, ale také po stránce fyzické, nemluvě o prodloužení dětství. Příčin, které vedou k odkladu povinné školní docházky, je mnoho, proto je dobré se v tomto tématu orientovat. Pokud se zaměříme na oblasti, které dětem dělají největší problémy, můžeme vypracovat vzdělávací plán, ve kterém se budeme více věnovat problematickým okruhům dítěte.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část zachycuje průřez odbornou literaturou zvolenou k danému tématu. Praktická část se zabývá samotným výzkumem v mateřských školách a pedagogicko-psychologických poradnách, který zjišťuje příčiny odkladu školní docházky.

Cílem mé bakalářské práce jsou aspekty odkladu povinné školní docházky a jeho nejčastější příčiny. Podrobně popíši posláním předškolních zařízení, charakteristiku předškolního věku, popíši co znamená odklad školní docházky a jeho legislativu, dále problematiku školní zralosti a připravenosti. Zmíním se i o diagnostice školní zralosti. Zaměřím se na podrobné rozebrání poruch a vad, které přispívají k odkladu školní docházky, za účelem lepší informovanosti předškolních pracovníků a rodičů a pro účinný přínos do předškolního vzdělávání.

TEORETICKÁ ČÁST

1 PŘEDŠKOLNÍ OBDOBÍ

Předškolní věk je jedno z nejdůležitějších období dítěte. Je to období před vstupem do školy tedy od 3 do 6-7 let dítěte. Období předškolního věku je ukončeno vstupem do první třídy základní školy. V tomto období se dítě seznamuje se svým okolím, utváří se osobnost dítěte. Dítě se seznamuje s reálným světem a každodenním dnem. Dítě předškolního věku má velmi zapojenou fantazii, díky níž si představuje a zpracovává veškeré nové poznatky. Svou fantazii přizpůsobuje především sobě a svým požadavkům a potřebám, které se v dané chvíli dítěte týkají. *„Předškolní věk je označován také jako období iniciativy, dítě má potřebu něco zvládnout, vytvořit a potvrdit tak svoje kvality“¹*

Dalším důležitým bodem tohoto období je stránka sociální. Dítě rozšiřuje své okolí nejen na rodinu, ale také navazuje nové kontakty s vrstevníky a učiteli. Pro dítě je předškolní věk fáze, která dítě připraví na budoucí život ve společnosti. Aby dítě bylo připravené zvládnout tento úkol, je důležité, abychom dítě seznámili s pravidly dobrého chování, aby dokázalo rozlišovat, při jakých situacích a jak se chovat k lidem, které bude v životě potkávat. Důležitá je spolupráce s ostatními, především vrstevníky. Dítě by se mělo naučit sdělit, co myslí a co by chtělo nebo nechtělo. V tomto období jsou již všechny tělesné orgány rozvinuty ve své anatomii i funkci. Pro toto období je charakteristický intenzivní tělesný pohyb, hra. Dítě se osamotňuje a touží po společnosti, většina dětí v tomto období navštěvuje mateřskou školu.²

Období předškolního věku je označováno jako věk iniciativy, hlavní potřebou je aktivita a sebeprosazení. Aktivita je prostředkem i potvrzením dětského vývoje. S vývojem dítěte se také mění tělesné proporce, dítě už není baculaté, ale získává vyšší a štíhlejší

¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

postavu. U dítěte dochází ke zdokonalování koordinace rukou a to jak při hrách s různými materiály, tak především v kresbě, kterou dítě zobrazuje subjektivní realitu. Dítě používá kresbu jako sdělovací prostředek. Pro dítě je kresba tak samozřejmá jako pro dospělého člověka mluva.³ Předškolní období je také nazýváno jako období hry. Pro dítě je hra velmi důležitou a sdělovací aktivitou.

„Pedagogika předškolního věku je jednou z oblastí teorie a výzkumu obecné pedagogiky a má svůj vědecký základ vymezený výchovou a vzdělávacími procesy, jejichž středem je dítě předškolního věku. Zkoumá a zobecňuje zákonitosti, věkové a individuální možnosti a zvláštnosti v přijetí vzdělávací stimulace. Zkoumá a pracuje se základními pedagogickými pojmy a základními kategoriemi, jako jsou cíle, obsah, metody, podmínky výchovy a vzdělání a profesní vybavenost učitele.“⁴

Předškolní výchova a předškolní zařízení:

- *„Angl. preprimary education, preprimární vzdělávání (úroveň ISCED 0). Výchova zabezpečující uspokojování přirozených potřeb dítěte a rozvoj jeho osobnosti. Podporuje zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dětí, vytváří předpoklady jejich pozdějšího vzdělání. Stále významnějším účelem předškolní výchovy je vyrovnání rozdílů mezi dětmi, způsobované rozdílnou kvalitou sociokulturního prostředí v rodinách. V ČR je předškolní výchova nepovinná, zabezpečují ji předškolní zařízení. V jednotlivých zemích je předškolní výchova rozšířena a realizována odlišnými způsoby.“⁵*

³ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem. 2.*, přeprac. vyd., v Portálu 1. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 8071788295.

⁴ PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy.* Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 181 s. ISBN 9788026204954.

- “V ČR jsou to: mateřská škola; speciální mateřská škola; přípravný stupeň pomocné školy; přípravný ročník základní speciální školy a zvláštní školy; přípravná třída”⁶

⁶ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. rozšř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 8071785792.

2 HRA

„Hrou si mají děti cvičit mysl k jemnosti, pohyby k obratnosti a tělo ku zdraví.“⁷

Hra provází člověka po celý jeho život, především v dětství a mládí je pro něj nejdůležitější a nepřírozenější činností. Dítě si dokáže hrát osm až devět hodin denně.

Hra je pro dítě metoda výchovy a učení. Díky hře se dítěti rozvíjí poznávací procesy. Nejen že dítě obohacuje po duševní stránce, fyzické a sociální, ale především se mu rozvíjí fantazie. Hra pomáhá navázat dítěti kontakt s ostatními vrstevníky i dospělými lidmi. Při hře si dítě díky fantazii může vymodelovat reálné životní příběhy či situace, například hra na doktora, na paní učitelku nebo rodinu. Hra napomáhá v ucelování rolí a reguluje city dítěte. Dítě se při hře uvolní, vyrovná napětí. Hra ovlivňuje obsah i formu lidského soužití. Hra je důležitá ve svém průběhu, ne ve výsledku. Pokud dítě nemá dostatek her, může to mít na dítě negativní dopad.

1. **Znaky hry:** jsou spontánnost, symboličnost, fantastičnost, pocit volnosti a dobrovolnosti. Přináší uklidnění, radost a potěšení. Hra je smysluplná. Hra je přizpůsobená věku a vyzrálosti dítěte, je pro něj přirozeně zvládnutelná.
2. **Dělení hry** na hry bez pravidel a s pravidly.
 - **Bez pravidel:** Jsou přirozené, vycházejí z fantazie dětí, dítě neomezují. Děti si vymýšlejí průběh a námět.
 - **Námětové** - Na obchod, na pana doktora, na kadeřnici. Inspiraci berou ve svém okolí nebo z vyprávění od vrstevníků. Děti čerpají ze své zkušenosti a také používají fantazii.
 - **Konstruktivní** - Dítě manipuluje s přirozeným a umělým materiálem, předměty, které připomínají skutečnost. Zde musí dítě projevit fantazii. Ke

⁷ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Vyd. v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2007, 132 s. Europa (Academia), sv. 5. ISBN 9788020014511.

hře použije např. stavebnice, lego, kostky, molitany, deky, polštáře. Konstruktivní hra podporuje tvořivost a paměť.

- **Dramatizující** - Dítě ve svých představách vytváří postavy, prožitky, děj hry, mluví s postavou, která je vymyšlená. Například je to hra „O velké řepě“. Při dramatizující hře je dobré zapojit všechny děti nebo alespoň co nejvíce dětí.
- **S pravidly**: Hra má pravidla, dítě musí vycházet s každým, umět se přizpůsobit a prosadit.
- **Didaktické** - Hra může být řízená pedagogem, ale také nemusí. Hra má určitý vzdělávací nebo výchovný cíl. Hra má pedagogický záměr, něco naučí nebo procvičí. Rozvíjí se paměť, řeč, slovní zásoba, pozornost, utváří lepší sociální vztahy. Tato hra může být s hračkou i bez hračky.
- **Pohybové** - Dítě při této hře rozvíjí fyzickou stránku. Posiluje svaly. Učí se, jak se nazývají části těla, ale také předměty, které používáme pro pohybový rozvoj. Dítě se učí prohrávat a vyhrávat, učí se spravedlivosti. Navazujeme vztah dítě x učitel, dítě x dítě, učitel x dítě.⁸

3. Vývoj hry: Začíná už v kojeneckém období (3.měsíc)

- hraní s prsty, tělem nohama, rukama, hraní s předměty, které mu dají dospělí
- předměty dítě „ožužlává“, osahává a hází na zem
- hra s hlasem, s hlasivkami, dítě má radost ze svého hlasu

8. měsíc

- v osmém měsíci dítě začíná uchopovat předměty

10.-11. měsíc

- hra se rozvíjí, sociální hry, dítě začíná komunikovat s dospělými
- například hra „paci paci pacičky“

1.-2. rok

- dítě si začíná hrát samo, v tomto věku je velice důležitá hračka
- dítě si začíná uvědomovat samo sebe, vzniká vůle

⁸ KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi: význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 184 s. Pedagogika (Grada). ISBN 8024708523.

3.-4. rok

- dítě se začíná zapojovat do společenských her, párové hry, děti si hrají vedle sebe bez zájmu o druhé, každý má svou hru
- hra má jednoduchý námět
- dítě potřebuje radu dospělého

od 4 let

- skupinové hry, děti se samy seskupují, ve hře objevují složitější situace, které vidí v každodenním životě, například u svých rodičů

5.-6. rok (předškolní věk)

- dítě vyhledává ostatní vrstevníky, rozvíjí se komunikace
- dítě samo plánuje a uvažuje a do hry začíná zapojovat mluvu

6.-11. rok (mladší školní věk)

- děti si začínají hrát odděleně, dívky zvlášť a chlapci zvlášť. V tomto stadiu se hra mění a přestává být hlavní činností dítěte

11.-12. rok

- dítě si samo vybírá svůj zájem

11.-18. rok (starší školní věk)

- zde už je hra kolektivní, dívky i chlapci, například sportovní hry

4. Hračka je jedna z nejdůležitějších věcí v životě dítěte, první hmotný materiál dítěte. Vyvolává hru a obohacuje její obsah. Hračka musí být co nejvíce realistická a měla by odpovídat skutečnosti, důležité jsou přirozené barvy. Důležité je, aby pro dítě nebyla škodlivá, proto je dobré, aby byla hračka z přírodních materiálů. Také musí odpovídat věku a schopnostem dítěte a musí být bezpečná. Dítě by hračku mělo mít uloženou na místě, kam si pro ni může vždy přijít a vzít si ji samo.

3 KRESBA

„Dětská kresba je ukazatelem jak grafomotorických schopností a vizuomotorické koordinace, tak i citového vnímání světa kolem sebe. Kresby dětí předškolního věku velice nápaditě odrážejí rodinné prostředí, citové zázemí nebo frustraci psychických potřeb u dětí vyrůstajících v narušené rodině nebo bez rodiny.“⁹ Kresba je pro dítě jeho vyjadřovací schopností. Dítě kreslí všechno, co vidí, co se mu líbí ze svého okolí, nejčastěji kreslí lidi. Podle Vágnerové má kresba lidské postavy určitý průběh.

- **Stadium hlavonožce:** Kolem třetího roku dítěte začíná dítě kreslit lidskou postavu. Dítě kreslí lidskou postavu podle svých zkušeností ze svého okolí a také podle svého vlastního těla. Nejvíce je dětská kresba zaměřená na hlavu a obličej. Dítě podle obličeje rozlišuje radost, smutek zlo a dobro. Dalším významným bodem v kresbě jsou nohy a ruce, díky nimž se můžeme pohybovat a hýbat s věcmi a dítě si je toho vědomo.
- **Stadium subjektivně fantazijního zpracování:** Toto období je mezi čtvrtým a pátým rokem dítěte. V tomto stadiu si dítě začne všimnout detailů a přenáší je na papír. Jsou to například knoflíky od kabátu, které jsou umístěny rovnou na břicho postavy, dítě nakreslí postavu a postupně dokresluje oblečení okolo postavy, těmto kresbám se říká průhledné.
- **Stadium realistického zobrazení:** V tomto stadiu se kresba postavy blíží k reálnému zobrazení. Dítě se snaží přenést na papír přesný obraz toho, co vidí. Toto stadium je konečné a přichází na konci předškolního věku.¹⁰

Kresba může být také rehabilitačním a terapeutickým nástrojem. Bohatost výtvořů závisí především na tom, jak rodiče dítě vychovávají. Kresbou dítě vyjadřuje své citové rozpoložení, dosavadní poznatky o světě kolem sebe, vyjadřuje znalost jak předmět funguje. Kresba předškolních dětí odráží prožitek světa, smyslovou vnímavost a

⁹ LISÁ, Lidka; KŇOURKOVÁ, Marie. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha : Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986. 150 s.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

rozumovou vyspělost dítěte.¹¹ Dítě kreslí z představy, co se mu líbí, k čemu má kladný vztah. Kreslí obvykle to, co je velké a barevné, ale i to co nemůže být vidět.¹² „*Dítě mnohdy kresbou poví mnohem víc, než by dovedlo nebo než by se odvážilo říct slovy.*“¹³ Matějček uvádí že „*Výtvarné projevy dítěte jsou jakýmsi hmatatelným svědectvím o jeho duševním vyspívání – dělají radost rodičům a i psychologové je studují se zvláštním zalíbením. Vypovídají totiž o světě dítěte mnohdy to, co ono samo slovy ani vyjádřit nemůže.*“¹⁴

¹¹ LISÁ, Lidka; KŇOURKOVÁ, Marie. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986. 150 s.

¹² ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměněn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 8024406292.

¹³ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990, 435 s. Pyramida (Panorama). ISBN 8070380780.

¹⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 182 s. Pro rodiče. ISBN 8024708701.

4 MATEŘSKÁ ŠKOLA

„Školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Není součástí povinné školní docházky.“¹⁵ Mateřská škola měla původně pouze nahrazovat péči matky. Ukázalo se však, že může mít daleko větší přínos. Předškolní děti získávají v mateřské škole nové poznatky, seznamují se s vrstevníky a učí se s nimi komunikovat, což je pro děti velice důležité, protože jim to usnadní vstup do první třídy. Vhodným působením na děti je možné rozvíjet jejich vnímání, představy, myšlení, řeč i další schopnosti dítěte. Dítě si osvojuje kolektivní práce či hry pod vedením učitelek. Dobře fungující mateřská škola neomezuje dětské hry a spontánnost, naopak je podporuje a zároveň plně respektuje individualitu každého dítěte.¹⁶ V jiných zemích je nazývána „kindergarten“- zahrada pro děti. Friedrich Wilhelm August Fröbel otevřel oficiálně první mateřskou školu v roce 1840, díky tomu vznikl název “kindergarten”. 1. česká mateřská škola vznikla roku 1869 u Sv. Jakuba v Praze. Mateřská škola patří mezi předškolní zařízení určené pro děti od 3 do 7 let. Vyhláška č. 14/2004 Sb., o předškolním vzdělávání, ze dne 29. prosince 2004, která upravuje podmínky provozu a organizace, počty dětí ve třídách, stravování dětí a péči o zdraví a bezpečnost dětí, podrobněji specifikuje mateřskou školu. Státní mateřská škola je povinna se řídit rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání, je to základní pedagogický dokument.

Poslání mateřských škol: Úkolem předškolní výchovy je vytvářet základní vědomosti a dovednosti dětí, rozvíjet jejich řeč, myšlení, zájem o hru, přiměřenou práci, učení, zabezpečit všestranný harmonický rozvoj dětí od raného věku do šesti let s ohledem na věkové možnosti a zvláštnosti. Nejdůležitější je cíl mateřských škol a to připravit děti na vstup a vzdělávání na základní škole. Mateřská škola patří mezi předškolní instituce, které pomáhají dítěti socializovat se a také instituce, do které dítě přichází, aby rozšířilo

¹⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. rozšř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 8071785792.

¹⁶ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993, 415 s. ISBN 8070665343.

dosavadní a získalo nové důležité vědomosti, dovednosti a zkušenosti potřebné ke svému tělesnému, duševnímu, mravnímu a sociálnímu rozvoji.¹⁷ Mateřská škola navazuje na výchovu a vzdělání v rodině, přičemž současně přispívá k rozšiřování dětských zkušeností, působí na sociální vývoj dítěte, přebírá různé role a napomáhá k jeho rozvoji. Hra je v mateřské škole braná jako nejdůležitější činnost dítěte.

¹⁷ JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 231 s. ISBN 802100830x.

5 RVP PV

„Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti probíhající ve vzdělávacích institucích zařazených do sítě škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v přípravných třídách základních škol.

RVP PV stanovuje elementární vzdělanostní základ, na který může navazovat základní vzdělávání, a jako takový představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů i jejich uskutečňování.

RVP PV určuje společný rámec, který je třeba zachovávat. Je otevřený pro školu, učitele i pro děti a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení či každý jednotlivý pedagog mohli - za předpokladu zachování společných pravidel - vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program.

S platností nového školského zákona se RVP PV stává dokumentem směrodatným nejen pro nositele předškolního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro zřizovatele vzdělávacích institucí i jejich odborné a sociální partnery“¹⁸

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je nejdůležitější pedagogický dokument, je speciálně upravený podle potřeb dětí v mateřských školách a v přípravných třídách základních škol. Dá se říci, že je to návod pro pedagogické pracovníky, obsahuje veškeré informace o výuce, ale také o zařízení a bezpečnosti ped. institucí. RVP PV má čtyři hlavní pilíře: učit se poznávat, učit se jednotně, učit se

¹⁸ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. [cit. 2012-12-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

společně, učit se být. K tomuto programu se také pojí školní vzdělávací program. Školní vzdělávací program je dokument, podle kterého se uskutečňuje vzdělání dětí v konkrétní MŠ. Dokument je součástí povinné dokumentace MŠ. Musí být v souladu s RVP PV a obecně platnými právními předpisy. Dalším důležitým dokumentem je třídní vzdělávací program, tento program je součástí ŠVP. Zpracovávají ho pedagogové pro své třídy v MŠ. Je to plán, který určuje časové úseky pro danou aktivitu pro třídu dětí.

Cíle předškolního vzdělávání:

- rámcové cíle - vyjadřující obecné záměry PV
- klíčové kompetence - představují výstupy dosažitelné v PV
- dílčí cíle - vyjadřují konkrétní záměry příslušející dané oblasti
- dílčí výstupy - dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají

Vzdělávací oblasti PV:

- biologická - dítě a jeho tělo
- psychologická - dítě a jeho psychika
- interpersonální - dítě a ten druhý
- sociálněkulturní - dítě a společnost
- ekologicko enviromentální - dítě a svět

První oblastí je ***dítě a jeho tělo***, do které je řazena podpora růstu, uvědomění si vlastního těla, rozvoj jemné a hrubé motoriky, rozvoj pohybových dovedností apod. Druhá oblast je nazvána ***dítě a jeho psychika***, která zahrnuje duševní a psychickou pohodu, rozvoj intelektu, řeč, rozvoj zájmu o psanou formu jazyka. Třetí oblastí je ***dítě a ten druhý***, do které řadíme podporu utváření vztahů k jiným dětem, komunikaci, vytváření postojů k druhému. Čtvrtou oblastí je ***dítě a společnost***, zde patří utváření pohledu na svět a kulturu okolo dítěte, rozvoj schopnosti se přizpůsobit. Poslední oblastí je ***dítě a svět***, jejímž záměrem je informovat dítě o světě okolo nás, vytváření vztahu, ve kterém dítě žije, o vlivu člověka na životní prostředí apod.¹⁹ Dále rozebereme jednotlivě

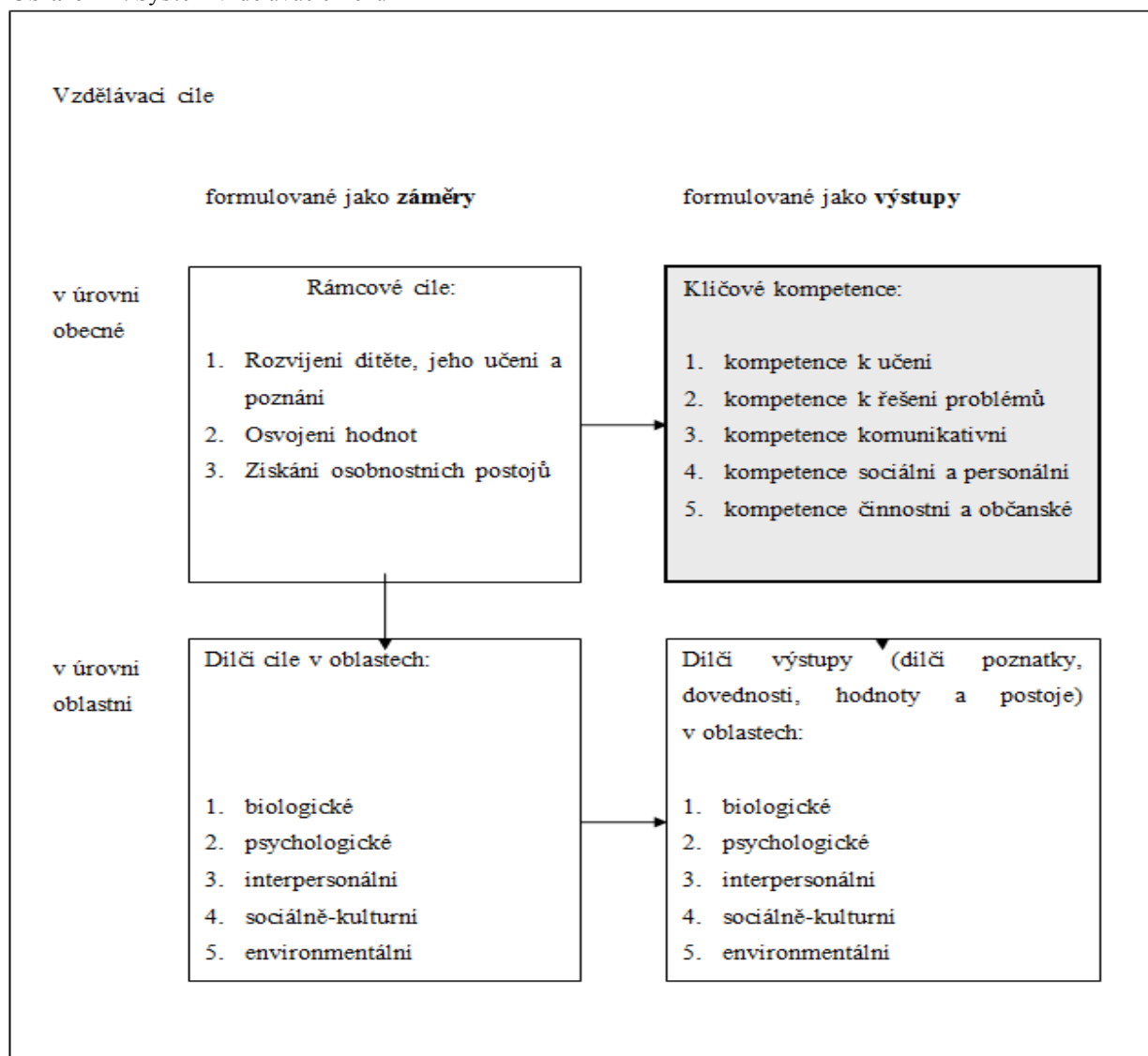
¹⁹ ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 168 s. ISBN 80-244-0945-3.

klíčové kompetence, které jsou důležité pro zjištění, zda je dítě zralé pro vstup do základní školy. Klíčové kompetence jsou vědomosti, dovednosti, schopnosti, hodnoty a postoje, které jsou brány jako předpoklad. Vychází z hodnot společnosti. Je důležité zdůraznit, že tyto klíčové kompetence jsou souhrnně dokonalostí, ovšem málokteré dítě této dokonalosti dospěje. Pro děti předškolního věku jsou základem tyto klíčové kompetence:

- **KOMPETENCE K UČENÍ** - Co se děje okolo dítěte a jeho následná reakce, zda se dítě zajímá o dění kolem něj a o společnost, ve které se nachází. Má zájem o nové věci dovednosti, projevuje schopnost soustředění, má svůj názor a ocení výkon, jak svůj tak ostatních.
- **KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ** - Dítě vymyslí a řeší vlastní situace, dítě musí pochopit, že vyhýbání se a odcházení od problému problém zhorší.
- **KOMUNIKATIVNÍ KOMPETENCE** - Zde je důležitá řeč dítěte, jakým způsobem komunikuje, zda je schopné hovořit v souvislých větách. Podává otázky a očekává odpovědi.
- **SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ KOMPETENCE** - Dítě se pohybuje především mezi stejně starými dětmi, proto se musí umět prosadit, říci svůj názor. Přebírá za své chování odpovědnost. Umí říci ne.
- **ČINNOSTNÍ A OBČANSKÁ KOMPETENCE** - Orientace v silných a slabých stránkách dítěte. Ovládá organizaci času a místa.²⁰

²⁰ *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. [cit. 2012-12-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

Obrázek 1: Systém vzdělávacích cílů

Zdroj:²¹

²¹ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 8087000005.

6 PEDAGOG V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Hlavním kritériem pro práci pedagoga v mateřské škole je vzdělání. Pedagog musí mít vztah k dětem, musí být empatický, a dokázat pomoci, když si děti neví rady. Pomáhá dítěti v rozvoji, socializaci a především ho vychovává. Přípravuje veškeré činnosti, realizuje plány a velice důležité je, aby uměl ohodnotit práci dítěte. Hlavní náplní je zabavit děti tak, aby to odpovídalo jejich možnostem a věku. Pedagog připravuje své přípravy na týden, měsíc. Pedagog v mateřské škole by měl komunikovat nejen s dětmi, ale také s jejich rodiči. Podílí se na přípravě předškolního dítěte. Pro předškoláky vymýšlí činnosti, které zdokonalují jejich nedostatky, snaží se o reedukaci a současnou nápravu. Je jednou z důležitých osobností, které rozhodují, zda je dítě zralé pro vstup do základní školy.

Požadavky na osobnost pedagoga:

- vzdělání - požaduje se minimálně SŠ, nebo VŠ
- mravní bezúhonnost - spořádaný život, vyrovnaná osobnost
- motivační vlastnosti - orientace na práci s dětmi, práce musí pedagoga zajímat, bavit a motivovat
- postojoyé vlastnosti - pedagog by měl být trpělivý, neměl by si vytvářet předsudky
- speciální schopnosti - měl by být na něco zaměřen, o něco se zajímat

Pedagogické dovednosti: jsou dovednosti, které souvisí s řízením a realizací ped. procesu.

- Metodické dovednosti - používání správné terminologie, názorné a praktické dovednosti.
- Organizační dovednosti - naplánovat a organizovat čas, činnost a prostor.
- Hodnotící dovednosti - musí být spravedlivý, hodnotit ústně či písemně.
- Praktické dovednosti - pohybové, výtvarné, hudební, technické, dramatické.
- Seberegulační dovednosti - sebekontrola, rozhodování, relaxace.
- Sociální dovednosti - komunikace, asertivita, kooperace, empatie, pedagogický takt.

6.1. Povinnosti předškolního pedagoga podle RVP

„Předškolní pedagog odpovídá za to, že:

- školní (třídní) vzdělávací program, který zpracovává, je vsouladu s požadavky RVP PV
- program pedagogických činností je cílevědomý a je plánován

Předškolní pedagog by měl vykonávat tyto odborné činnosti:

- analyzovat věkové a individuální potřeby dětí a v rozsahu těchto potřeb zajišťovat profesionální péči o děti, jejich výchovu i vzdělávání
- realizovat individuální i skupinové vzdělávací činnosti směřující cílevědomě k rozvoji dětí, rozšiřování jejich kompetencí (schopností, dovedností, poznatků, postojů)– samostatně projektovat výchovné a vzdělávací činnosti, provádět je, hledat vhodné strategie a metody pro individualizované a skupinové vzdělávání dětí
- provádět poradenské činnosti pro rodiče ve věcech výchovy a vzdělávání

Předškolní pedagog má vést vzdělávání tak, aby:

- se děti cítily v pohodě (po stránce fyzické, psychické i sociální)
- děti měly možnost vytvářet a rozvíjet vzájemné vztahy a cítit se ve skupině bezpečně
- byl dostatečně podporován a stimulován rozvoj jejich řeči a jazyka
- děti obdržely speciální podporu a pomoc, pokud ji dlouhodobě či aktuálně potřebují²²

²² Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. [cit. 2012-12-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

7 ŠKOLNÍ ZRALOST A PŘIPRAVENOST

Jsou dva základní pojmy, které provázejí start povinné školní docházky. Nástup do školy je jedním z nejdůležitějších chvílí a sociálním mezníkem dítěte, ale také jeho rodičů, dítě získává novou roli a to roli školáka. Tuto roli si dítě nemůže samo vybrat, získává ji v určitém období automaticky. Doba, ve které dítě nastupuje do školy, nebyla vybrána náhodně, tato doba je ve věku 6-7 let, je ovlivněna různými vývojovými změnami a většina těchto změn je velmi důležitá pro úspěšné zvládnutí povinné školní docházky, především pro zvládnutí školních požadavků.²³

1. Školní zralost

„Školní zralost v pedagogicko-psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy.“

Tématem školní zralosti se zabýval již Jan Amos Komenský ve svém díle Informatorium školy mateřské *„Příliš dětinský věk více pěstování a šetření potřebuje, nežli aby preceptor, celý na zástup jich na péči a práci máje, stačiti k nim mohl. Protož v mateřiněm klíně ještě jim lépe.“*²⁴

V české republice a v řadě jiných zemí začínají povinnou školní docházku děti, které prvního září dosáhly věku šesti let. V těchto třídách jsou především děti šestileté, ale také sedmileté, eventuálně ještě starší, protože nastoupily po odkladu školní docházky. V tomto vývojovém stadiu má velký význam půl roku či rok pro řádný vývoj učení. Díky rozlišnému věku ve třídě se děti liší nejen po fyzické stránce, například hmotností, výškou, rozvinutostí pohybů, poznávacích procesů a motivace. Zároveň se od všech dětí očekává stejná kvalita výkonu a chování. Právě zde mají šestileté děti nevýhodu oproti starším dětem. Podle inteligenčních testů šestileté dítě, které má průměrný intelekt, podává výkon, který u dětí sedmiletých značí podprůměrnost. Děti, které

²³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

²⁴ KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Vyd. v nakl. Academia 2. Praha: Academia,

nejsou zralé pro vstup do školy, mají velké potíže s učením, ale také s udržením pozornosti při vyučování, a to vede k častému nabádání k lepšímu chování a nespokojenosti učitelů. U mladších dětí nebo vývojově opožděných se projevuje menší zralost. U dětí, které se narodily v dubnu až srpnu se odklad školní docházky navrhuje běžně. Za nezralé pracovně i sociálně můžeme považovat šestileté dítě, které se narodilo s nižší porodní váhou. U těchto dětí se mnohdy plete věk, bývají menšího vzrůstu, snadno se unaví, mohou se vyznačovat světlejší pletí. Může se stát, že dítě je na nedostatky upozorňováno, proto se uzavírá do sebe a může mít pocit méněcennosti. Je důležité, aby pocity méněcennosti, uzavřenosti nebyli přehlíženy, proto by se rodiče měli snažit o odbourávání těchto pocitů, aby nezabraňovali dítěti v emočním a sociálním vývoji.²⁵ Langmeier a Krejčířová (1998) vymezili školní zralost podobně jako Komenský. Školní zralost je podle nich takový stav somato-psycho-sociálního vývoje dítěte, kdy:

- dítě si v celém svém minulém vývoji osvojilo ty znalosti a návyky, které se od něho na prahu školní docházky očekávají
- dítě má v současné době dostatečně rozvinutou pozornost a přiměřeně vyvinuté intelektové schopnosti
- dítě je dostatečně motivováno k budoucímu soustavnému učení ve škole.²⁶

2. Školní připravenost

Na školní připravenost má velký vliv rodina dítěte. Jsou to názory, stanoviska, které rodina přenáší na dítě. Vychází ze zkušeností, především z hodnot, které přikládají školnímu vzdělávání. Na druhé straně záleží také na přípravě, zda je schopné splňovat určitý stupeň sociální připravenosti dítěte, který základní škola požaduje. Například jak dítě dokáže přijmout roli žáka, jakým způsobem komunikuje se spolužáky a učiteli, jestli dokáže dodržet předem stanovená pravidla. Jestliže se u dítěte projeví problém se splněním těchto kompetencí, značí to pro dítě jistou potíž. Jsou to v první řadě učitelé,

²⁵ ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993, 415 s. ISBN 8070665343.

²⁶ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, 343 s., obr. ISBN 807169195x.

kteří hledí na chování dítěte, zda jeho chování odpovídá stanoveným pravidlům. Pro některé učitele je tento prvek chování důležitější, než jak se dítě učí a jaké má známky. Největším rizikem bývá laxnost jak dítěte, tak rodičů, která zvyšuje neúspěšnost dítěte přiučit se něčemu novému, protože školu nepovažuje za potřebnou, vzhledem k názorům a postojům jeho rodiny. Proto velice záleží na rodině dítěte, zda správně motivuje dítě, podporuje ho v rozvíjení sociálních kompetencí a tvoření si vztahu ke škole.²⁷

7.1 Znaky školní zralosti

7.1.1 Fyzická zralost a zdravotní stav

Fyzický a zdravotní stav je posuzován ve věku 5 let především díky preventivním prohlídkám, které provádí dětský lékař. Preventivní prohlídka v 5. roce života je velice důležitá, je to rok před vstupem do první třídy základní školy a touto prohlídkou je možné předejít možným komplikacím vstupu do základní školy. U tělesné zralosti se posuzuje hlavně výška, která by měla dosahovat cca 120 cm, a váha dítěte cca 20 kg, tělesné proporce a zdravotní oslabení. Také se posuzuje, zda je v pořádku mléčný chrup a náležitosti jeho výměny. Růstový věk zjišťuje také tzv. „Kapalínův index“.²⁸ Ovšem setkáváme se s možností, že dítě je sice tělesně vyspělé, ale psychická stránka ještě není dostatečně rozvinutá, nebo také s dítětem, které je po psychické stránce vyspělé, ale po fyzické stránce nesplňuje určité parametry. Proto je velice důležitá spolupráce s psychologem, dětským lékařem, s učitelkami mateřské školy, logopedem nebo případně specializovaným odborníkem, například psychiatrem nebo foniatrem. Kotulán (1966) při svém výzkumu pozoroval dítě z hlediska fyzické vyspělosti při vstupu do školy a při přizpůsobení v první třídě. Jeho výzkum vedl k názoru, že tělesný stav nemá až takový vliv na začlenění do první třídy a vstup do základní školy. Další kdo přinesl nový pohled na tuto problematiku, byli Jirásek a Tichá (1968). Později jejich výzkum prokázal, že děti, které jsou tělesně vyspělé, většího vzrůstu a silnější postavy, zvládají

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

²⁸ ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2003. ISBN 80-7083-697-0.

školní docházku lépe a mají lepší školní prospěch. U fyzické zralosti se můžeme setkat s tzv. „Filipínskou mírou“ Tato míra znamená, že dítě, které si dokáže sáhnout rukou přes hlavu na ucho na protilehlé straně hlavy, je zralé pro vstup do školy. Ovšem toto je jen zjednodušená metoda, která není prokázána.²⁹

1. **Věk:** Pro úspěšné zahájení školní docházky je věk dítěte to nejdůležitější kritérium pro vstup do školy. V České republice, tak jako v jiných zemích, je ustanovený věk 6 let. Děti, které dosáhnou šesti let do 31. srpna a také děti, kterým bude šest let do konce roku, jsou zvány k nástupu do školy.³⁰ Díky věku dítěte můžeme doporučit odklad školní docházky.
2. **Rozdíly mezi chlapci a dívkami:** Je známe, že se chlapci se v předškolním věku rozvíjí pomaleji než dívky. Proto mohou být ve škole bráni za školsky nezralé. Odchylna chlapců od děvčat je přibližně čtvrt roku.³¹
3. **Motorika:** Již v prenatálním období dítěte se tvoří základy motoriky. Po narození dítěte se motorika rozvíjí s psychickým a fyzickým vývojem jedince. Motorika je celková pohybová schopnost člověka, díky které, můžeme přenášet předměty a manipulovat s nimi, hýbat všemi částmi těla: rukama, zápěstím, nohama, trupem, krkem atd. Motorika u předškolních dětí se zlepšuje, dítě je v pohybech přesnější. Vylepšuje se koordinace pohybů a obratnost celého těla. Pro správný rozvoj dětské motoriky je doporučeno, aby dítě chodilo na procházky, hrálo hry, při kterých může zdolávat překážky, důležité je i zapojení sportu, běh, plavání, jízda na kolečkových bruslích, míčové hry. Motorika je velkým přínosem pro rozvoj vnímání prostoru.³²

²⁹ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498.

³⁰ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498.

³¹ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498.

³² Donbosco.cz [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.donbosco.cz/rec/motorika/>

Rozdělujeme motoriku na jemnou a hrubou motoriku, grafomotoriku, motoriku mluvidel a motoriku očních pohybů.

7.1.2 Poznávací - kognitivní zralost

Zde dítě pozvolna poznává, jaká je realita běžného života, opouští své subjektivní dětská přání, sny a obavy a srovnává je s realitou. Pro řádné zvládnutí nejdůležitějších lidských návyků a to psaní, čtení, počítání je velice důležité, zda je dítě rovnoměrně vyvinuté v jednotlivých oblastech. Pro vstup do školy a jeho dobrý start je velice důležitá psychická zralost dítěte. Do skupiny kognitivních předpokladů patří řeč, jemná a hrubá motorika, vizuomotorika, grafomotorika, sluchové vnímání, vnímání prostoru, vnímání času, základní matematické představy.³³ Kucharská popisuje psychickou zralost jako *„přechod od globálního k diferencovanému vnímání, rozvoj analyticko-syntetické činnosti, zvyšování kapacity paměti díky fázi záměrného zapamatování, v oblasti myšlení odpoutání od egocentrismu a prezentismu s posunem od názorného myšlení k logickému a s realističtějším pohledem na svět“*³⁴

1. Hrubá a jemná motorika

Rozvoj hrubých a jemných pohybů je nejdůležitější podmínkou pro rozvoj psaní. Celkově přispívá také k pracovnímu vyučování, výtvarné výchově, ale také k tělovýchově.

Hrubá motorika je charakterizována jako hybnost celého těla. Díky hrubé motorice je dítě samostatnější, nestraní se okolí. Pokud není hrubá motorika dobře vyvinutá, může se dítě bát v kolektivu a stranit se. Hrubá motorika souvisí s fyzickou zátěží, proto přispívá k dobrému spánku a chuti k jídlu. Dítě by mělo zvládnout skok snožmo, stoj na jedné noze, chytit míč, házet míč jednou nebo oběma rukama, kopat jednou nohou do míče.

³³ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN

³⁴ KROPÁČKOVÁ, J. *Školní zralost a školní připravenost*. Informatorium 3-8, roč. XI, 2004, č. 2, s. 6-8. ISSN 1210-7506.

Jemná motorika je soubor drobných svalů, jde o práci s pohyby rukou, uchopování předmětů a manipulace s nimi. Umožní dítěti lépe a rychleji psát. V úzké souvislosti pracuje funkce ruky a řeči. Dítě by mělo dokázat uchopit drobné předměty, tužku, pastelku, navlékne na nit korálek, zapne si bundu atd.³⁵

Správný rozvoj hrubé a jemné motoriky vede k další důležité složce, a to rozvoji grafomotoriky. Grafomotoriku nemůžeme rozvíjet, dokud dítě pořádně neovládá jemnou a hrubou motoriku.

2. Vizuomotorika, grafomotorika

Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jsou potřeba pro zvládnutí a vykonání psaní a kreslení. Velkým přínosem pro rozvoj a osvojení psaní je kresba. *„Kresba nám může poskytnout informace o celkové vývojové úrovni, o úrovni jemné motoriky, grafomotoriky, vizuomotoriky o zrakovém a prostorovém vnímání; o emocionalitě dítěte, o vztazích a postojích dítěte; je komunikačním prostředkem, může být rehabilitačním a terapeutickým nástrojem.“*³⁶ Při psaní musí dítě vykonávat pohyby, které jsou založeny na koordinaci oka a ruky. Jestliže má dítě problémy s učením je možné že, má neobratnou grafomotoriku, projevuje se nečitelným písmem, tvar písma není poznat. Neobratná grafomotorika může vést k pomalému tempu psaní. Dítě poté soustředí svou pozornost na tempo a nesoustředí se na obsah psaného, a tím se dopouští chyb. Vizuomotorika je souhra mezi okem a rukou. Obtahováním a obkreslováním můžeme zjistit problém koordinace, přičemž nám obtahování poslouží jako cvičení.

3. Projevy nevyzrálosti jemné motoriky a grafomotoriky u dítěte:

- nemá zájem o kresbu ani malbu
- odmítá se zapojit do výtvarné činnosti
- nezapojuje se do stavění lega a dalších činností, pro které je potřeba koordinace a obratnost
- tlačí na tuhu tak, že protrhává papír, tahy tužkou jsou rozřesené

³⁵ LOBASCHER, Mary, Susan FISCHGRUND a Jean ANDERSON. *Dobrý start do školy: jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993, 115 s. ISBN 8085282666.

- oproti ostatním dětem, je jeho kresba či malba málo barevná, není tolik obsáhlá
- dítě není samostatné, nezvládá si zapnout bundu atd.

Oslabení jemné motoriky a grafomotoriky může mít u dítěte ve školním věku za následek:

- pomalé tempo při psaní
- dítě hodně chybuje
- nečitelnost písma
- nenapojuje písmena
- písmo se naklání na opačnou stranu a střídá se velikost písma

4. Lateralita

Preference jedné ruky. V době, kdy dítě nastupuje do školy, by měla být lateralita vyhraněná. Pozorujeme dítě, do které ruky bere pastelky, předměty, hračky nebo používáme speciální náčiní nebo testy. *„Lateralita je asymetrie organismu, která je odrazem dominance jedné z hemisfér mozku nad druhou. Projevuje se v činnosti párových orgánů, sklonem používat více jeden z nich a také jeho větší obratností. Jeden z párových orgánů je vždy vedoucí a přednostně jej používáme k jemnějšímu a přesnějšímu výkonu. Lateralita je tedy upřednostňování jedné strany (ruky, oka, nohy, ucha) před druhou“*³⁷

Rozpoznáváme typy laterality:

- Leváctví (převaha levé strany u všech párových orgánů)
- Praváctví (převaha pravé strany u všech párových orgánů)
- Lateralita zkřížená (dominantní párové orgány jsou na obou stranách)
- Nevyhraněná lateralita (kolísavá symetrie a asymetrie párových orgánů)
- Ambidextrie (oboustrannost)

³⁷ LISÁ, Lidka; KŇOURKOVÁ, Marie. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986. 150 s.

Při leváctví převažuje levá ruka. Levák ovládá levou ruku lépe než pravou. Důležité je pro leváka, aby včas začal rozvíjet grafomotoriku. Nejčastějším problémem zkřížené lateralitě před vstupem nebo po nástupu do školy je, když nemá dítě dobře zkoordinovanou lateralitu, to znamená pravá ruka + pravé oko / levá ruka + levé oko. Zkřížené lateralitě se také může říkat nesouhlasná. Nevyhraněnost dominance ruky znamená, že dítě uchopuje pastelky, tužky, štětce do obou rukou. Je třeba proto rozhodnout, která ruka je pro dítě lepší. Je důležité, aby před vstupem do školy mělo dítě jasně dané, kterou rukou bude psát.

5. Řeč

Řeč je jedno z nejdůležitějších kritérií pro vstup do základních škol. Před vstupem do školy by dítě mělo být schopné umět vyslovit všechny hlásky. Škola toleruje, když dítě zaostává ve vyslovování R, Ř. Není dobré, aby dítě, které má problém s řečí, v první třídě navštěvovalo logopedické centrum, je to pro dítě velice náročné vzhledem k požadavkům a úkolům školy, které dostává. Proto pokud má dítě problémy s řečí je nejlepší přistoupit k odkladu školní docházky a navštěvovat logopedické centrum před vstupem do školy, kdy se dítě může koncentrovat pouze na jednu instituci. V některých případech se stává, že pokud je dítě opožděné v řeči, má problémy i například ve čtení psaní. Jsou to specifické poruchy učení například dyslexie, dysgrafie a další možné poruchy. Předškolní zralé dítě by mělo mít přiměřenou slovní zásobu cca 10-14 tisíc slov. Správně by mělo zvládnout skloňování, správné pořadí slov ve větě a časování. Díky řeči se dítě dorozumívá s učiteli a vrstevníky, chápe vykládanou látku, dokáže vyhovět zadanému úkolu a rozumí mu. Díky řeči dítě může sdělit svému okolí, co si myslí, přinést svému okolí nové poznatky. Dokáže vyprávět příběhy, co zažilo, co dělalo o víkendu s rodiči. Umí popsat co vidělo, kde a na jakém místě byl daný předmět. Umí zazpívat písničku nebo odříkat básničku, projeví své emoce, když má radost a když ho něco bolí. U předškolního dítěte je velice důležité rozvíjet řeč. Zejména rodiče by měli svému dítěti vyprávět pohádky, příběhy. Čtení knih je pro děti také obrovským přínosem. Děti se mohou pokládat otázky a díky společné komunikaci se rozvíjí slovní zásoba. V mateřských školách učitelé učí děti básničky, říkanky, písničky, které mohou rodiče s dětmi procvičovat. Nejhorší možností je dítě posadit k televizi nebo počítači. V dnešní době musíme věnovat velkou část pozornosti především na vývoj řeči.

“Jazykové kompetence, které se projevují v aktivní řeči a v jejím porozumění, lze posuzovat z několika hledisek:

- *Sémantická složka zahrnuje především rozsah a kvalitu slovní zásoby, aktivní a pasivní slovník, rozlišení druhů slov.*
- *V syntaktické složce jde o znalost a způsob používání gramatických pravidel, o dodržování větné stavby. Fonologické hledisko je zaměřeno na zvukovou složku řeči. Znění jednotlivých hlásek a celkového řečového projevu. Pragmatická složka je sociálně-řečovou kompetencí, jde o komunikační využití jazykových kompetencí, jejich adekvátnost a efektivitu. Řeč je úzce spjata s myšlením. Řeč je prostředkem sociálního kontaktu i prostředkem poznání, a proto může přispět k uspokojení různých potřeb dítěte.”³⁸*

6. Sluchové vnímání

Oblast sluchového vnímání definuje Zelinková, jako „*schopnost přijímat, rozlišovat a interpretovat zvuky různé kvality - řečové i neřečové.*“³⁹ Sluch je pro dítě další důležitou složkou, která přispívá k vývoji řeči. Děti, které nastoupí do první třídy základní školy a mají zhoršený sluch, mají větší možnost výskytu problému ve čtení, psaní a dorozumění a zapamatování si informací, co jim předává například učitel. Abychom dítěti zajistili lepší sluchovou připravenost, je dobré číst dítěti pohádky, vyprávět příběhy, zpívat písničky, učit říkanky, aby se dítě naučilo naslouchat. Pro rozvoj sluchu je také dobré hrát na hudební nástroje. Děti milují hry, proto můžeme hrát hru na zvuky, dítě musí poznat, co nebo kdo vydává takový zvuk. Další hrou, která je u dětí velmi oblíbená, je „*tichá pošta*“ nebo „*slovní kopaná*“. Těžší, ale velice účinné, je rozpoznávání rytmu. Dítě může opakovat vytleskávaný rytmus nebo roztleskávat slova na slabiky.⁴⁰

³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 304 s. ISBN 8024601818.

³⁹ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x.

⁴⁰ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN

Sluch se vyvíjí už od prenatálního stádia. Hned po narození dítě vnímá zvuky, především hlas matky. Později se začíná otáčet za zdrojem zvuku, například když zacinkáme klíči, zabubnujeme na bubínek. Postupně začíná vnímat i tišší zvuky. Dítě naslouchá a začíná se snažit opakovat slova. „*Sluch má velký význam pro život člověka. Na základě sluchového vnímání, vzniká řeč a tím i možnost dorozumívání. Sluchem je člověk informován o tom, co se děje v jeho okolí, přijímá signály pro svou bezpečnost. Sluch je důležitý pro získávání pohybových a mluvních dovedností, sluchovou kontrolou těchto výkonů je člověk spjat se svým okolím.*“⁴¹

7. Zrakové vnímání

Díky zraku už od narození vidíme svět kolem nás. Získáváme tak nejrůznější informace. Je to nejdůležitější smyslový orgán, který má velký dopad na rozvoj všech kognitivních předpokladů. Pro předškoláka je zrak nezbytný, musí se naučit rozpoznávat písmena číslce, ale také barvy. Pokud dítě zvládne základní barvy, můžeme ho začít seznamovat i s barvami světlejšími a tmavšími. Další důležitou funkcí zraku je rozpoznávání tvarů, figury a pozadí. V tomto stádiu se vyvíjí tzv. zraková paměť, díky které si dítě pamatuje a rozpoznává. Pro zdokonalení zraku a zrakové paměti je pro dítě skvělé pexeso, skládání obrázku, puzzle odpovídající věku dítěte. Zrakové vnímání také posiluje dokreslování obrázků. Dítěti pomáhá, když si může povídat o tom, co vidělo, například co mělo v mateřské škole k obědu nebo jaké jsou jeho nejoblíbenější hračky ve školce, jaká zvířátka vidělo v zoo. Dítěti musíme vysvětlit, že vždy postupujeme zleva doprava při čtení, psaní nebo prohlížení knížek.⁴²

Podle Ležalové by mělo být dítě schopno:

- *“diferenciace – rozlišovat předměty, vyhledávat stejné obrazce z několika podobných, odlišovat, co do skupiny nepatří, vyhledávat rozdíly na zdánlivě stejných obrázcích, odlišit jeden obrazec v řadě stejných, hledat ukryté věci na obrázku*
- *analýzy a syntézy – skládat celek z částí (skládačky, puzzle, stavebnice)*

⁴¹ EDELSBERGER, Ludvík a František KÁBELE. *Speciální pedagogika pro učitele prvního stupně základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 176 s.

⁴² BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694.

- orientace – bludiště, postavení a vztahy mezi předměty v prostoru i na ploše, určení polohy, používat pojmy nahoře, dole, později vlevo, vpravo. ⁴³

8. Vnímání prostoru

„Vnímání prostoru je důležité pro orientaci v prostředí, pro osvojování si pohybových a sebeobslužných dovedností, pro rozvoj herních aktivit, grafomotoriky školních dovedností. Ve školním věku ovlivňuje čtení, psaní, matematiku, geometrii, orientaci v mapách a notových zápisech; promítá se do tělesné výchovy a rukodělných činností.“⁴⁴

Dítě ze začátku vnímání prostoru chápe pojmy nahoře, dole, vpředu vzadu, nalevo napravo. Poté co tyto pojmy dítě pochopí, je schopné je začít užívat. Také se do této složky řadí chápání a užití předložek (v, na, vedle, mezi, před, za, nad, pod,) a také pojmy daleko, blízko, první, poslední. Předškolní dítě by mělo být schopné ukázat a pojmenovat části svého těla. Vyprávět, kde bylo a co vidělo. Nejlepším procvičením je se dítěte ptát, např. Kde je hračka.? Co vidíme na obrázku?⁴⁵ Vnímání prostoru je při vstupu důležité, dítě se musí orientovat, kde má svou lavici, jaká je jeho skříňka. Mělo by být schopné se orientovat v protorách budovy.

9. Vnímání času

Pro dítě, které se připravuje na vstup do školy, je důležité orientovat se v čase. Díky orientaci v čase si dítě zvyká na určitý harmonogram dne, činnosti a úkoly, které dítě má. Ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer jsou pro dítě velice důležité časové úseky, díky kterým se lépe orientuje. Dítě by mělo vědět, že ráno se vstává do školy a jsou důležité hygienické návyky, odpoledne má dítě obědvat a večer se večerí, znovu hygiena a jde se spát. To samé platí pro určité dny, kdy má dítě kroužek. Jako časové

⁴³ LEŽALOVÁ, Renata. Odklad povinné školní docházky. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7

⁴⁴ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694

⁴⁵ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694

vnímání je pro dítě také důležité znát dny v týdnu, mělo vědět, že sobota a neděle je víkend, a proto se nechodí do školy. Mělo by se orientovat v ročním období a jaký je měsíc. Proto je dobré vést dítě k pozorování svého okolí, například změn počasí. Ve škole má dítě jasný program dne kdy, má hodinu a kdy přestávku nebo rozvržení času na zadaný úkol. Učitelé v mateřských školách by proto měli dodržovat ranní kroužek, kdy se všechny děti seskupí v kruhu a povídají si. Učitel se dětí ptá, Co je dnes za den? Jaké máme roční období? Všimli jste si, že venku napadl sníh? Všimli jste si, že venku opadaly listy ze stromů? Dále by se měla konverzace odvíjet od toho, co děti dělaly včera do měly k obědu. Poté přichází seznámení s celým dnem v mateřské škole, co budeme dělat. Mezi časovou orientaci se také řadí státní svátky a určitý režim celého roku. Například by dítě mělo vědět, že Vánoce jsou v zimě a v létě jsou letní prázdniny. Děti, které mají v této oblasti problémy, si obtížně osvojují pojmy související s časovou orientací, hůř si zvykají na sled každodenních činností či jednotlivých úkonů. Ve škole pak může způsobovat potíže při čtení a psaní, kdy dochází k vynechávání, vkládání nebo záměnám pořadí písmen a číslic. Obtížné osvojování abecedy, násobilky, problémy při řešení slovních úloh a v činnostech, kdy je nutno dodržovat pořadí úkonů. Špatná orientace v čase se odráží ve výsledku učení. Dítě si nedokáže rozvrhnout správně časový harmonogram na učení.⁴⁶

Vnímání času je pro dítě důležité, aby mohlo bez problémů fungovat a plnit své povinnosti a především se mu dostávají nové poznatky z každodenního života.

10. Základní matematické představy

Základem pro předškoláka je chápání a porovnávání například malý-velký, vysoký-malý, více-méně, hodně-málo. Dále například rozpoznat ovoce a zeleninu, oblečení apod. podle velikosti, barvy, tvaru. Pokud dítě zvládne tento základ, je schopno rozlišit např. malé červené jablíčko a velký žlutý meloun. Dalším bodem, které by dítě mělo zvládat je řazení podle velikosti od nejmenšího po největší.

⁴⁶ HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana a Josef DUPLINSKÝ. Diagnostika: *pedagogickopsychologické poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002, 207 s. ISBN 807290101x.

Předškolák by měl umět napočítat do 6, ovšem najdeme i děti, které umějí napočítat větší počet.⁴⁷ Dítě by mělo vědět kolik mu je let a ukázat počet na prstech ruky.

7.1.3 Pracovní zralost

Pokud je dítě připraveno na povinnou školní docházku, musí zvládnout oddělit povinnost od hry, mělo by být schopné se na zadaný úkol řádně koncentrovat a věnovat mu dostatek času na úspěšné dokončení. Pokud se naskytne překážka, dítě by mělo vynaložit větší úsilí a nevzdávat se. Zde je velice důležité přizpůsobení dennímu harmonogramu ve škole, zda je dítě schopné koncentrace na vyučovací hodiny. Práce dítěte při hodinách je také jedním z prvků pracovní zralosti. Jakým tempem dítě pracuje, jestli má tendenci samo vymýšlet nové nápady, jestli dokáže impulsivně odpovídat na otázky. Dítě, které je schopné vnímat a soustředit se na aktivitu cca 5-10 minut je považované za pracovně zralé.⁴⁸

Pracovní zralost úzce spolupracuje s motivací dítěte, pro lepší výkon dítěte je dobré jej motivovat. Motivace je především v rukou rodičů. Samostatnost školáka také spočívá v přípravě na den ve škole, a to například příprava penálu, ořezané tužky, připravené sešity a učebnice podle školního rozvrhu. Následná zodpovědnost při vykonávání domácích úkolů, udržení pracovního pořádku.

7.1.4 Emocionálně – sociální zralost

Aby dítě zvládalo povinnou školní docházku, musí mít emocionální bilanci, nesmí se bát, mělo by umět přijmout úspěch, ale i neúspěch. Dítě se musí naučit obstát bez podpory jeho rodiny. Vyzrálé dítě je to, které vydrží bez rodičů a nemá emoční výlevy. Musí být vyzrálá jeho samostatnost. Je také velice důležité, jak dítě pracuje v kolektivu,

⁴⁷ BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694

⁴⁸ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498.

jestli se záměrně nestraní, ale umí navázat kontakt s vrstevníky nebo učiteli, zda dokáže ostatním pomoci. Dítě by mělo rozlišovat vztah ke kamarádům a učitelům. Mělo by být schopné učitele poslouchat a mít v učiteli autoritu. Dodržovat jasně stanovená pravidla. S vrstevníky by mělo navazovat harmonický vztah. Nejvíce si citové a sociální zralosti všimneme před vstupem do základní školy a to například, při hře dítěte, na hřišti, mezi dětmi ve školce.⁴⁹ Mezi sociální a citovou zralost se také řadí každodenní hygienické návyky, pro dítě nesmí být překážka samostatné oblékání, zavazování tkaniček. Správné vychování je také důležitým prvkem, dítě by mělo vědět, jak se chovat ve škole, divadle, obchodě, restauraci, u lékaře. Mělo by vědět, že je zdvořilé pozdravit a rozloučit se, a v případě potřeby umět poprosit. Je důležité, aby dítě získalo důvěru, a v tomto ohledu mu pomůže především rodina, ve které by se tyto základní funkce správného chování mělo naučit.

„Pro emočně nezralé dítě nemá role školáka motivační sílu, protože jej příliš zatěžuje. Zralost CNS je také předpokladem úspěšné adaptace na školní režim. Zrání CNS ovlivňuje i lateralizaci, rozvoj motorické a senzomotorické koordinace. Je současně předpokladem k rozvoji zrakové a sluchové percepce.“⁵⁰

"Emoční stabilita se zdá být bezprostředně spjata s úspěchem ve škole. Sebejistota, opora ve zvědavosti a radost z kontaktu se příznivě odrážejí na procesech učení.“⁵¹

⁴⁹ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498.

⁵⁰ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x.

⁵¹ ZÄHME, Volker a Felicitas ZIERK. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, 202 s. Příručka moderního člověka. ISBN 807234420x.

8 METODY POSUZOVÁNÍ ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Diagnostika školní zralosti má za úkol najít děti, které nejsou připravené na vstup do první třídy, objevit slabé stránky, ale také stránky, ve kterých dítě vyniká, a především doporučit určité postupy pro případné zlepšení dítěte. V první řadě se nejdříve používá tzv. screeningová metoda. Díky této metodě můžeme určit dítě, které má problémy a nedostatky ve vývoji.⁵² Provádí ji lékaři, učitelky v mateřských školách nebo učitelé při zápisu do základní školy. Ve druhé fázi se u nepřípravených dětí provádí vyšetření v PPP. V této fázi by se měly odhalit veškeré složky, ve kterých není dítě školsky zralé a tato fáze určí konkrétní postupy pro zlepšení stavu dítěte. Vyšetření, které se provádí v PPP, je individuální. Pověštinou přichází žádost od rodičů dítěte nebo od vedení mateřské školy či základní školy nebo také lékaře.

Pro odborné psychologické posouzení školní zralosti jsou používány níže uvedené testy: **Orientační test školní zralosti**, který je v České republice nejznámější a také nejvíce používaný. Tento test byl vypracován Jiráskem. Test je českou verzí Kernova testu. Je časově nenáročný a má především význam orientační a depistážní. Obsahuje kresbu mužské postavy, zobrazení a napodobení psací věty a obkreslení skupiny deseti teček s daným rozmístěním. Výkon dítěte je vyhodnocen podle manuálu. Jirásek podotýká, že v tomto testu chybí verbální vyjádření dítěte, proto doporučuje doplnit test například rozhovorem. Děti, které prošly tímto testem, by měly být vyšetřeny pediatrem, psychologem a pedagogem.⁵³

1. Orientační zkouška připravenosti na školu

S touto zkouškou přišel K. Kolárik. Zkouška se skládá ze čtyř bodů, které jsou zaměřené na: postihování podobností a rozdílů, matematické představy, schopnost kategorizace a jemnou motoriku.

⁵² ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x.

⁵³ SVOBODA, Mojmir, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 791 s. ISBN 8071785458.

O. Kondáš (1984) doporučuje zjišťovat školní zralost spíše s výhledem včasné intervence, než odkladů školní docházky. Jeho materiál: **Pozorovací schéma na posuzování školní způsobilosti** je především pro pedagogy. Na základě výsledků lze vypracovat intervenční programy. Pozorovací schéma obsahuje tyto dílčí faktory:

- Řeč: výslovnost, komunikace, reprodukce obsahu, vyjadřovací schopnosti.
- Činnost a hra: vztah k nim a zájem o ně, osvojování nové činnosti.
- Motorika: ovládání pohybové aktivity, zručnost, obratnost.
- Grafomotorika.
- Sociabilita.
- Zvládnutí prvků sebeobsluhy.
- Emocionalita.
- Chování: samostatnost, aktivita, hravost, disciplinovanost, přizpůsobivost.⁵⁴

2. Edfeldtův test

Používá se ke zjištění úrovně zrakového vnímání. Test obsahuje figury, které se liší podle osy v rovině horizontální či vertikální. Dítě určuje, zda jsou obrazce stejné, či rozdílné. Nerozlišování zrcadlových tvarů.⁵⁵

3. Vývojový test zrakového vnímání

Test M. Frostigové vychází ze stupňů vývoje zrakového vnímání. Je určen dětem od čtyř do osmi let. Nižší stupně zrakového vnímání vedou k vyšším stupňům. Dítě hledá skryté geometrické obrazce/tvary. Rozlišujeme tyto stupně:

- stupeň 1: vizuomotorická koordinace
- stupeň 2: vnímání figury a pozadí
- stupeň 3: konstantní vnímání tvaru
- stupeň 4: zrakové vnímání polohy předmětu v prostoru
- stupeň 5: vnímání polohy dvou nebo více předmětů v prostoru vůči sobě navzájem.⁵⁶

⁵⁴ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x

⁵⁵ MONATOVÁ, Lili. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido, 2000, 92 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931869.

4. Zkouška laterality

Při tomto testu se zjišťuje zda je dítě levák či pravák. Který z párových orgánů je dominantní. U těchto dětí se mnohdy vyskytují problémy při vyučování a především mají problém s jedním z nejdůležitějších aspektů školy, a to psaním.

5. Test obkreslování

Tento test sestavil Matějček a Vágnerová. Dítě obkresluje obrázek. Při tomto testu se zjišťuje správná koordinace rukou a očí a projevuje se, zda se správně rozvíjí motorika.

6. Weepmannův test sluchového rozlišování

Test je zaměřen na sluch dítěte, jak rozeznává zvuky hlásek. V testu najdeme 25 dvojic slov, které se v hlásce liší nebo jsou stejné. Kvalita této metody vede k osvojení si psaní a čtení. Pokud má dítě malý počet správně zvolených odpovědí je nevyzrálé.

7. Vyšetření řeči

Zde se zjišťuje, zda má dítě dobrou slovní zásobu, zda je projev podprůměrný nebo nadprůměrný. Používá se pětibodová stupnice.⁵⁷

Pokud potřebujeme objasnit výsledky testů nebo jsou výsledky nedostatečné, můžeme použít další metody, které nás přivedou k novým poznatkům o školní zralosti dítěte. Při zjišťování školní zralosti je dobré, když budeme rozhodovat z velkého množství informací. Při testování vždy dbáme na individualitu dítěte a nesmíme překročit jasně určený čas, cca čtyřicet minut.⁵⁸

⁵⁶ POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 3., rozš. a opr. Praha: Portál, 2001, 333 s. il. ISBN 8071785709.

⁵⁷ ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x

⁵⁸ RÁDLOVÁ, E. A KOL. *Speciálně pedagogická diagnostika*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-114-7.

9 ŠKOLNÍ NEZRALOST

Rozdělujeme jako fyzickou, psychickou a sociální. Nejčastěji si nezralosti dítěte všimne rodič a pedagog v mateřské škole. Nejvíce se školní nezralost projeví mezi ostatními dětmi v mateřské škole. Pokud se u dítěte projeví jeden z těchto aspektů školní nezralosti, je možné začít uvažovat o odkladu školní docházky.

1 Děti výrazně retardované

Pokud mluvíme o klasické základní škole, tyto děti jsou absolutně nezralé kvůli jejich handicapu a psychické nerozvinutosti. Proto nemají předpoklady k úspěšnému nástupu do základní školy. Ovšem tyto děti mohou splňovat požadavky, které mají speciální či zvláštní školy. Na těchto školách mohou být děti s handicapem zralé pro vstup do prvních tříd.

2 Děti nezralé

Tyto děti nesplňují normy, které požadují školy před nástupem do prvních tříd. Jedná se zejména o fyzickou nezralost, kam patří nižší věk, malá výška dítěte, špatný zdravotní stav. Dále nezralost psychická, ve které má velký vliv pomalejší vývoj CNS. Může to být například špatná koncentrace na výuku a práci, logopedické vady, grafomotorika. Zde má také velký význam chování a komunikace s vrstevníky a učiteli. Chlapci bývají školsky nepřipraveni častěji než dívky.⁵⁹

⁵⁹ KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. (eds.) *Předškolní a primární pedagogika = Predškolská a elementárna pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073678289.

10 ODKLAD POVINNÉ ŠKOLNÍ DOCHÁZKY

§ 37

(1) „Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte do 31. května kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

(2) Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.

(3) Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

(4) Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3, doporučí zároveň zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.⁶⁰

Díky odkladu školní docházky můžeme předcházet neúspěšnosti dítěte ve škole. Dobrý začátek v základní škole je pro dítě důležitý, protože se přenáší i do dalších studijních let dítěte. Dobrý start napomáhá k lepším výsledkům na druhém stupni základní školy a dalších institucích jako SŠ nebo VŠ. Pomáhá k utváření lepšího pohledu na studium. Pokud má dítě problémy již ze začátku, může mu to velice nepříjemnit školní docházku a také jej demotivovat. Zda je dítě zralé či nezralé, posuzují odborníci.⁶¹

⁶⁰ Zákony pro lidi. Zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast2>

⁶¹ KLÉGRVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 8020410201.

Velice důležité je najít správný směr zlepšení všech nedostatků dítěte. Mohou to být plány připravené přímo pro dítě a přímo úměrné dítěti, v tom případě je odklad školní docházky správný. V poslední době četnost odkladů školní docházky přibývá, dříve tomu tak nebylo. V dnešní době je to zhruba jedna pětina dětí, kterým se doporučuje odklad, a také ho dítě dostane. Některé podané žádosti pro odklad školní docházky, které podávají rodiče, vyplývá z jejich strachu o dítě. Rodiče chtějí dítě ochraňovat před světem. Obávají se, zda je dítě školsky zralé. Je nezbytné rodiče uklidnit a vysvětlit, že se nemusí bát. V tomto případě se většinou jedná o rodiče, kteří jsou věkově starší. Můžeme se ovšem setkat i s rodinou ambiciozní, která by nejradši dítě poslala do školy předčasně.⁶²

10.1 Subjekty doporučující odklad školní docházky

1) Učitel v mateřské škole:

Díky zkušenostem a informovanosti o této problematice dokáže učitel posoudit školní zralost. Tráví s dítětem hodně času, pozoruje dítě a porovnává s ostatními dětmi.⁶³

2) Rodič:

Nejčastější zaznamenání, že není vše v pořádku, mají rodiče. Se svým dítětem tráví nejvíce času, dobře ho znají. Proto se ve velké většině stávají iniciátory ve vyšetření kvůli odkladu školní docházky. Jen rodič má právo rozhodnout o odkladu svého dítěte.⁶⁴

3) Pedagogicko - psychologická poradna:

Toto zařízení dokáže nejvíce vyhodnotit, zda je dítě zralé či nezralé. Provádí se zde nejrůznější diagnostické metody. Odborník posuzuje celkový vývoj jedince, snaží se o

⁶² ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, c2006, 603 s. Psyché (Grada). ISBN 8024710498..

⁶³ LEŽALOVÁ, Renata. *Odklad povinné školní docházky*. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

⁶⁴ LEŽALOVÁ, Renata. *Odklad povinné školní docházky*. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

analýzu jedince do budoucna. Nejčastější problémy jsou z hlediska sluchové percepce a například grafomotoriky.

4) Pediatr:

Zdravotní a tělesný stav posuzuje pediatr. Pediatr může doporučit vyšetření v PPP. Pediatr provádí preventivní prohlídku v 5 letech a zde rozhodne, zda je pro školu zralé, k prohlídce si pozve rodiče, se kterými vede rozhovor.⁶⁵ Nejčastější příčina, kterou pediatr řeší, je nemocnost dítěte a oslabená imunita. Pokud dítě trpí nadměrnou nemocností, není to pro vstup do školy dobré, protože může hodně zameškovávat a to pro psychiku dítěte není nic příjemného. Dále je to také tělesný vývoj.⁶⁶

5) Pedagog při zápisu:

Při zápisu do prvních tříd si pedagog všímá dítěte, vyhodnocuje jeho testy.

6) Speciálně pedagogické centrum:

Toto centrum je především pro děti se speciálně vzdělávacími potřebami. Tyto centra jsou povětšinou při MŠ A ZŠ. Zde je spolupráce velice úzce spjatá.⁶⁷

10.2 Dodatečný odklad a předčasný nástup

Pokud dítě které nastoupilo do školy a nedaří se mu, nemá dobré výkony, nedokáže se dobře soustředit a po sociální stránce nedokáže komunikovat s ostatními, může se přistoupit k dodatečně odloženému plnění školní docházky. Dítě se posílá zpět do mateřské školy. Navrhuje ředitel základní školy a konzultuje s rodiči dítěte. Dodatečný odklad je poslední možnost na zlepšení všech příčin neúspěchu dítěte. Dodatečný odklad se dává opravdu, jen když je to potřeba. Je to možnost, jak pomoci dětem, které nebyly školsky zralé a bohužel u nich nebyla zjištěna nezralost. Rodičům se nedoporučuje nechat dítě jít do školy s tím, že to zvládne, je lepší mu dát odklad

⁶⁵ KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy: obratnost a kresba, smyslové vnímání, řeč a početní představy, výchova, školní zralost a její posouzení*. 2., dopl. vyd. Praha: Grada, 2010. ISBN 9788024732466.

⁶⁶ KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 8020410201.

⁶⁷ LEŽALOVÁ, Renata. *Odklad povinné školní docházky*. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

školní docházky, hned než dodatečný odklad. Díky dodatečnému odkladu si dítě může do dalšího studia přinést strach a nebude schopné přímé důvěry. Předčasný nástup znamená, že dítěti bude 6 let až po začátku školní docházky. Ovšem dítě musí být zralé pro vstup do školy a především musí být se školní zralostí na úrovni ostatních vrstevníků ve třídě. Vzhledem k tomu, že ostatní spolužáci budou o rok starší, musí se dítě umět přizpůsobit a vycházet s ostatními. Dítě musí mít ze školy radost a mělo by se do školy těšit. Když se ohlédneme do minulých let, předčasný nástup do školy nebyl nijak rozebírán a přístup byl volný. Často se stávalo, že dítě, kterému nebylo šest let a nastoupilo do školy nebylo na úrovni školní zralosti, ale potřebovalo se doplnit počty dětí do tříd. Ovšem nemělo to dobrý dopad na vývoj dítěte. Dnes pomáhá PPP s posouzením dítěte, které je mladší 6 let se vstupem do školy. Dá se říci, že pokud žádají rodiče o předčasný nástup, předpokládá se, že jejich dítě je nadprůměrně vyspělé. V žádném případě to není záruka, že bude vše v pořádku, i u nadaného dítěte můžeme zaznamenat problém s vývojem. Proto je velice důležité rozmyslet si vstup dítěte do školy, aby nevznikly nepříjemné problémy.⁶⁸ *„Odložit povinnou školní docházku včas je rozhodně lepší řešení než dodatečný odklad. Je to menší zklamání. Dítě zažívá menší pocit selhání, oproti slavnostnímu nástupu do školy v září a zpětnému návratu do mateřské školy hned za několik měsíců. Dodatečný odklad je opravdu krajní řešení. Ale pořád je lepší dodatečný odklad, než aby dítě muselo v první třídě vydržet, i když ví, že ji příští rok bude opakovat.“*⁶⁹

10.3 Průběh odkladu povinné školní docházky

1. Pokud dítě není psychicky, fyzicky a sociálně vyspělé, důležité je si všimnout a následně konzultovat například s učitelkou v mateřské školce, která může doporučit další pomoc.

⁶⁸ KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 8020410201.

⁶⁹ BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče: výběr školy, první školní den, učitelé a spolužáci, domácí příprava, mimoškolní činnost, když nastanou problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 168 s. Pro rodiče. ISBN 9788024719061.

2. Pro lepší orientaci je dobré vyhledat odbornou pomoc, např. pedagogicko-psychologickou poradnu nebo speciálně pedagogické centrum a odborného lékaře
3. Oprávnění zde má zákonný zástupce dítěte, ten jediný rozhoduje o odkladu školní docházky, ostatní instituce pouze doporučují
4. Písemnou žádost o odklad povinné školní docházky je třeba podat řediteli školy, ve které je dítě k plnění povinné školní docházky zapsáno, nejpozději do 31. května kalendářního roku, ve kterém má dítě zahájit povinnou školní docházku.
Požádat o odložení povinné školní docházky můžete již při zápisu do základní školy.
5. O odkladu se jedná především na půdě základní školy, kam má dítě nastoupit. Jedná se s ředitelem základní školy.
6. Při konzultaci s ředitelem příslušné základní školy je nezbytné mít s sebou žádost o odklad školní docházky. Na určitých školách lze najít tento dokument na internetových stránkách. Je třeba též předložit posouzení od pediatra školského poradenského zařízení.
7. Lhůta pro vyřízení žádosti o odkladu povinné školní docházky je 30 dnů. Tato situace se řeší jedinečně v přímém kontaktu, nikoli elektronickou cestou.
8. Pokud ředitel základní školy nesouhlasí s návrhem odkladu. Je možné se odvolat.

Nejčastější příčiny odkladu školní docházky

Mezi nejčastější příčiny odkladu patří:

1. Porucha pozornosti a koncentrace, dítě se nevydrží dlouho soustředit na danou aktivitu.
2. Řečové vady. Dítě má problém s vyslovováním, nedokáže vymyslet souvislou větu.
3. Dítě nemá žádnou motivaci, škola je pro dítě překážkou.
4. Dítě není dostatečně vyvinuté po psychické stránce.

5. Nedostatečně vyvinutá somatická složka dítěte. Dítě je rychle unavené.
6. Motorické funkce párových orgánů. Nevyzrálá jemná motorika, zrakové a sluchové funkce, problém s lateralitou.
7. Dítě neumí komunikovat s okolím, je fixováno na rodinu, hraničí s infantilností. Dítě se nedokáže osamostatnit, je osamocené uzavírá se před okolím a někdy je jeho chování negativní. Dítě je neklidné nebo naopak příliš klidné. Práce mu trvá déle než by měla, má velice neobratné pohyby.⁷⁰

Nejčastější důvody z pohledu dítěte:

1. Věk dítěte
2. Porucha a problémy řeči
3. Porucha pozornosti a koncentrace
4. Grafomotorika
5. Pracovní tempo
6. Nedostatek vědomostí
7. Problémy po fyzické stránce – častá únava, časté nemoci, slabá imunita

Nejčastější důvody z pohledu rodiče:

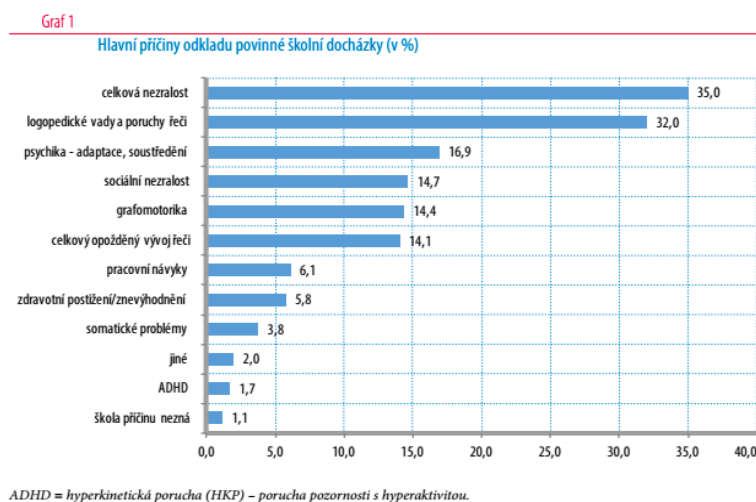
1. Strach o dítě
2. Mají obavu z náročnosti školy
3. Prodloužení dětství⁷¹

⁷⁰ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 2. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 8071695122.

⁷¹ LEŽALOVÁ, Renata. *Odklad povinné školní docházky*. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

Podle výroční zprávy české školní inspekce za rok 2013/2014 :

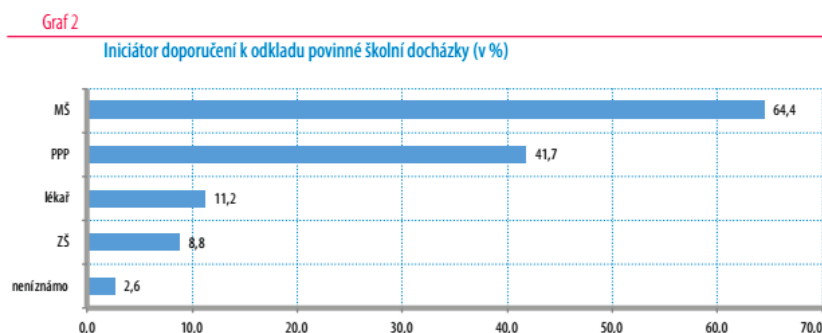
Obrázek 2: Hlavní příčiny odkladu povinné školní docházky

Zdroj:⁷²

Nejčastější příčinou odkladu školní docházky je celková nezralost (35,0), dále poruchy řeči a logopedické vady (32,0) a jako třetí je psychika (16,9)

Obrázek 3: Iniciátor doručení k odkladu povinné školní docházky

Zdroj:⁷³

Nejčastěji doporučovaly odklad školní docházky mateřské školy v 64,4% případů. Další instituce, které doporučovaly odklad jsou PPP (41,7%) a lékaři (11,2)⁷⁴

⁷² Česká škola: Výroční zpráva české školní inspekce. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskaškola.cz/2014/12/vyrocní-zpráva-ceske-skolni-inspekce-za.html>

⁷³ Česká škola: Výroční zpráva české školní inspekce. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskaškola.cz/2014/12/vyrocní-zpráva-ceske-skolni-inspekce-za.html>

⁷⁴ Česká škola: Výroční zpráva české školní inspekce. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskaškola.cz/2014/12/vyrocní-zpráva-ceske-skolni-inspekce-za.html>

11 PORUCHY CHOVÁNÍ A POZORNOSTI

Poruchy chování u předškoláka jsou ovlivněny především rodinou a prostředím, ve kterém žije. Problém s poruchami chování dítěte nemusí být na celý život. Souvisí s celkovým vývinem dítěte a přístupem jeho rodiny, např. jaké mají citové vazby. Pokud mluvíme o poruchovém chování, myslíme tím špatné chování, které má delší trvání, objevuje se cca 6 měsíců v jakémkoli prostředí. Poruchy chování dělíme podle tří znaků a to: chování nerespektuje sociální normy, neschopnost udržovat přijatelné sociální vztahy, agresivita jako rys osobnosti nebo chování. Tyto znaky uvedl Diagnostický a statistický manuál duševních poruch Americké psychiatrické společnosti.

1. **Chování nerespektuje sociální normy** - Nejedná se o postiženého jedince, nebo jedince, který je z jiné země, protože tyto jedinci nerozumí normám chování. Jedinec normy chápe, rozumí jim, ale nehodlá je akceptovat. Důvody mohou být různé, například nemusí být psychicky vyrovnaný, nedokáže se ovládat nebo má zásadně jiné názory a představy. Tento jedinec necítí pocit viny.
2. **Neschopnost udržovat přijatelné sociální vztahy** - Většinou jde o jedince, kteří nejsou schopni myslet na druhé, myslí především sami na sebe, nedokáží se vžít do druhých a posuzují jen podle svých citů, vjemů a potřeb. Nedokáží pochopit přizpůsobení se někomu jinému nebo určité normě. Tito jedinci komunikují, především pokud se jim to hodí, a mají z určité komunikace nebo činnu prospěch. Dítě je většinou z rodin, kde se setkává s hádkami a agresivním chováním. Tento problém se netýká jen sociálně slabých rodin.
3. **Agresivita jako rys osobnosti nebo chování** - Agresivní chování je zde typické. Tímto chováním na sebe jedinec upozorňuje, chce být středem pozornosti. Dítě si myslí, že jakmile bude používat hádky, řev, vztekání a násilí, docílí svého. Tyto prvky se postupem času mohou násobit a přemísťovat, například do mateřské školy apod. Tyto faktory jsou důsledkem toho, že dítě nebývá oblíbené v kolektivu. Tato situace může nastat i u pedagogů, kteří v mateřských školách pracují. Celková situace může vrhat negativní světlo na péči a výchovu rodičů.

Podle MKN-10 jsou tyto poruchy chování:

1. **Porucha chování ve vztahu k rodině:** Zde se porucha projevuje především v prostředí domova a rodiny. Projevuje se plánovaným, úmyslným zdemolováním věcí, oblečení, nábytku. Dítě trhá, stříhá záclony, oblečení. Fyzické ubližování rodině, bouchání, štípání atd. Některé děti mohou založit požár. Tato porucha většinou pramení ze špatných vztahů k určitým osobám v rodině. Například může jít o nového nevlastního otce či matku.
2. **Nesocializovaná porucha chování:** Dítě nebývá oblíbené v kolektivu ostatních, straní se, nemá přátele. Ani s dospělými si dítě nerozumí a je velmi nedůvěřivé. Dítě ubližuje ostatním dětem, většinou si vybírá menší a mladší děti. Dítě se často dostává do potyček. Nechce spolupracovat, je neposlušné a drzé. Dítě ničí věci okolo sebe, majetek ostatních, má silné záchvaty vzteku. Nejen k ostatním dětem, ale i k zvířatům se dítě chová zle.
3. **Socializovaná porucha chování:** Dítě, které má tuto poruchu chování, je mezi skupinou vrstevníků dobře zapojeno. Dítě má problém vyjít s autoritami, najdou se dospělí, ke kterým dítě vzhlíží a má s nimi dobrý vztah. U dítěte nejsou časté výbuchy a emoční vypjatost.
4. **Porucha opozičního vzdoru:** Tato porucha bývá u dětí do 9-10 let. Dítě je negativní, zlé, nepřizpůsobivé, Vyznačuje se oblibou v provokaci a vyrušování ostatních, např. při práci. Dítě často odmítá dělat, o co ho ostatní požádají. Záměrně se vybíjí na jiných dětech a ubližuje jim. Jsou to jedinci, kteří mají problém s tolerancí, jsou nevyvážení. Jedinec ignoruje napomínání a častou konzultaci s učitelem.⁷⁵

“V předškolním věku jsou poruchy chování definovány tolerancí rodiny”⁷⁶

„ADHD- Attention Deficit Disorders- syndrom poruchy pozornosti

ADHD- Attention Deficit Hyperactivity Disorder- syndrom narušené pozornosti spojený s hyperaktivitou. “⁷⁷

⁷⁵ MICHALOVÁ, Zdeňka. *Předškolák s problémovým chováním: projevy, prevence a možnosti ovlivnění*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 162 s. ISBN 9788026201823.

⁷⁶ MICHALOVÁ, Zdeňka. *Předškolák s problémovým chováním: projevy, prevence a možnosti ovlivnění*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 162 s. ISBN 9788026201823.

Tyto dvě poruchy jsou u dětí velmi časté, právě tyto dvě poruchy mohou způsobovat potíže ve škole. Tyto poruchy se dají rozpoznat již u dítěte, které ještě nenastoupilo do školy

1. *„Syndrom ADHD se projevuje jak poruchou pozornosti, tak hyperaktivitou a impulzivitou.*

2. *Syndrom ADD s převahou narušení pozornosti. Primární deficit pozornosti se projevuje v zaměření na určitou činnost či podnět, tj. v oblasti selektivní pozornosti i problémy s její distribucí a nedostatečnou flexibilitou.*

3. *Syndrom ADD/ADHD s převahou hyperaktivity a impulsivity. Hlavním problémem bývá sklon k nadměrné a často neúčelné aktivitě, nedostatečná schopnost tlumit a regulovat vlastní reakce, tj. impulzivita, a potíže s udržení pozornosti. Děti nemusí mít problém jen s tlumením nežádoucí activity, ale i s aktivací žádoucích reakcí, mohou jim chybět energetické rezervy, které vyčerpají neúčelnou činností.*⁷⁸

Dítě, které má problém s pozorností:

- Dítě má problém se soustředěním.
- Dlouho se nedokáže koncentrovat na danou činnost v určitém časovém rozsahu.
- Může se zdát, že dítě nevnímá.
- Záměrně se vyhýbá činnostem, které jsou pro dítě časově náročnější.
- Dítě zapomíná na dané úkoly a může zapomínat nebo zráct věci, např. pomůcky do školy.
- Dítě může reagovat roztěkaně.

Dítě, které je hyperaktivní a impulzivní:

- Dítě nedokáže vydržet na jednom místě, například u oběda vstává od stolu.
- Nadměrné rušení ostatních vrstevníků.
- Dítě si hraje s předměty, které při zadané činnosti nepotřebuje.

⁷⁷ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024717333.

⁷⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 430 s. ISBN 8024610744.

- Dítě se nedokáže zastavit, za každé okolnosti potřebuje být aktivní.
- Dítě nedokáže vyslechnout ostatní, skáče do řeči, nadměrná mluva.
- Dítě je nedočkavé.
- Dítě je neposedné, pobíhá nebo skáče, i když nemá důvod.
- Dítě, které je hyperaktivní, má tendence být ve volném čase neklidné, nesoustředěné na různorodé aktivity či hry.

ADHD a ADD jsou zapříčiněny poškozením CNS.⁷⁹ V souvislosti s ADHD a ADD mluvíme také o lehké mozkové dysfunkci.

„Lehká mozková dysfunkce (LMD) je označení pro řadu projevů dítěte na bázi strukturálních změn CNS, jež se odchyľují od běžné normy. Jeví se tak jako nezvyklé, nápadné a zvláštní (nápadně nerovnoměrný vývoj intelektových schopností, nápadnosti a poruchy v dynamice psychických procesů, hyperaktivita nebo hypoaktivita, nesoustředěnost, malá vytrvalost, impulzivita, překotnost, výkyvy nálad a duševní výkonnosti, tělesná neobratnost, poruchy vnímání apod.“⁸⁰

“Z psychologického hlediska se vysvětľuje chování dítěte s ADHD jako projev zvýšené sensitivity a vrozené zranitelnosti”⁸¹

⁷⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 430 s. ISBN 8024610744.

⁸⁰ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024717333.

⁸¹ TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti: jak jednat s velmi neklidnými dětmi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, 164 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 8071781312.

12 SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

“Je zcela nezvratné, že existuje fenomén specifických poruch učení, který někdy výrazně nepříznivě ovlivňuje vzdělávací i osobnostní rozvoj dětí, takže má vliv i na jejich celoživotní orientaci a adaptaci ve společnosti. Má rozličnou etiologii mimointelektového charakteru, která však negativně ovlivňuje i rozvoj kognitivních a intelektových funkcí jedince”⁸²

“Poruchy učení je termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení, psaní, naslouchání a matematiky. Tyto obtíže mají individuální charakter a vznikají pokud je narušen CNS.”⁸³

V předškolním období se také setkáváme s poruchami chování a učení, které mohou vést k odkladu školní docházky. Poruchy učení jsou vrozené a nejčastěji se začnou projevovat při vstupu nebo začátku školní docházky. U některých dětí zaznamenáváme tento problém už v předškolní třídě mateřské školy. U každého jedince se projevují jinak. Pokud se daný projev poruchy projeví a rodiče nebo učitel v MŠ si všimne, je dobré okamžitě vyhledat odbornou pomoc. Mezi základní specifické poruchy učení patří dyslexie, dysgrafie, dyspraxie, dyspinxie, dysortografie, dyskalkulie, dysmúzie.

- **Dyslexie** - Specifická porucha čtení, projevující se neschopností naučit se číst metodami, které jsou běžné. Kvůli dyslexii může dítě špatně rozumět textu, který čte, také tato vada postihuje, jak rychle dítě čte a jestli je text správně napsaný.
- **Dysgrafie** - Specifická porucha grafického projevu. Dítě má problém s přehlednou úpravou písma, napodobování tvarů písma, spojování písmen, přeskokování písmen ve slově a především, aby písmena ležela na řádku. Do vět píše psacím i tiskacím písmem.
- **Dyspraxie** - Specifická porucha obratnosti.

⁸² POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 3., rozš. a opr. Praha: Portál, 2001, 333 s. il. ISBN 8071785709.

⁸³ ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2003, 263 s. ISBN 8071788007.

- **Dyspinxie** - Specifická porucha kreslení, nízká úroveň kresby.
- **Dysortografie** - Specifická porucha pravopisu. Velice časté je, že dítě vynechává nebo naopak přidává písmena ve slově, nerozlišuje dlouhé a krátké samohlásky.
- **Dyskalkulie** - Specifická porucha matematických schopností. Má několik typů a jsou řazeny podle obtížnosti. Praktognostická dyskalkulie (narušení matematické manipulace s předměty), verbální dyskalkulie (problémy při označování množství předmětů, operačních znaků), lexická dyskalkulie (neschopnost číst číslice, čísla, symboly.), grafická dyskalkulie (neschopnost psát matematické znaky), operační dyskalkulie (porucha schopnosti provádět matematické operace) a ideognostická dyskalkulie (porucha v chápání matematických pojmů a vztahů). Poruchy matematických schopností souvisí s dalšími poruchami, dyslexií a dysgrafií.
- **Dysmúzie** - porucha, postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby.⁸⁴

12.1 Poruchy řeči u dětí

Protože většina statistik uvádí, že nejčastějším důvodem odkladu školní docházky jsou poruchy řeči, a já sama z pohledu učitelky ve školce jsem vyzorovala totéž, ukážeme si zde nejčastější poruchy řeči u dětí z pohledu logopeda:

1. **Vývojová disfázie** - Dítě má problém s vyslovováním, se správnou gramatikou, slovní zásoba není velká. Dítě má problém s komunikací.
2. **Afázie** - U této poruchy řeči byla řeč vyvinuta, ale dítě ztratilo schopnost komunikace.
3. **Mutismus** - Dítě nedokáže správně vyslovovat, artikulovat. Mutismus u dítěte vzniká, pokud dítě zažije šok, je ve stresu, nebo může být vyčerpané. Efektivní mutismus je ztráta řeči, která je určena pro dané místo či osobu.
4. **Rinolalie** - Dítě huhňá, není mu rozumět, může to být způsobeno ucpaním dutin. Palatolalie se objevuje u dětí, které mají rozštěp v obličeji, proto jim není rozumět.

⁸⁴ ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 2. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 8071695122.

5. **Breptavost a kocktavost** - Breptavost u dítěte zapříčiní rychlost tempa, dítěti není rozumět
6. **Dyslalie** - Patlavost je porucha artikulace.
7. **Symptomatické poruchy řeči** - U dítěte jsou poruchy řeči provázeny nemocí či postižením. Například u dětí s DMO nebo dětí s mentální retardací.
8. **Poruchy hlasu** - Tato porucha závisí na fyzickém stavu dítěte. Zda dítě mělo úraz nebo nádor apod.
9. **Kombinované vady a poruchy řeči.**⁸⁵

⁸⁵ KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 224 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024711102.

PRAKTICKÁ ČÁST

13 CÍL VÝZKUMU

Cílem mého výzkumu je odpovědět na otázku: Jaké jsou aspekty odkladu povinné školní docházky a jeho nejčastější příčiny? V dnešní době je toto téma velmi často diskutované. Čím dál častěji se pedagogové setkávají s odklady povinné školní docházky. Dotazníkovým šetřením se pokusím zmapovat zkušenosti a názory s odkladem povinné školní docházky. Nejen pedagogové si všímají vzestupu přibývajících odkladů povinné školní docházky, ale také Česká školní inspekce, odborné publikace a články udávají vzrůst této problematiky.

13.1 Stanovení výzkumných problémů a jejich hypotéz

1. V problematice odkladu povinné školní docházky je nejčastější příčinou porucha řeči?
2. Pokud je dítěti navržen odklad školní docházky, reagují rodiče negativně?
3. Klesá četnost odkladů povinné školní docházky?
4. Dostávají odklad školní docházky více chlapci?
5. Setkávají se učitelé v MŠ v jedné třídě s více než 5 odklady ročně?

Hypotéza č. 1: Předpokládám, že nejčastější příčinou odkladu školní docházky je porucha pozornosti.

Hypotéza č. 2: Rodiče reagují kladně.

Hypotéza č. 3: Odkladů povinné školní docházky přibývá.

Hypotéza č. 4: Předpokládám, že odklad povinné školní docházky dostávají více chlapci než děvčata.

Hypotéza č. 5: Ročně se učitelé v MŠ setkávají s 3 až 5 odklady.

13.2 Metoda výzkumu

Pro výzkum byl použit dotazník. Především pro srozumitelnost a rychlost této metody. Na začátku dotazníku byli respondenti seznámeni s účelem tohoto výzkumného dotazníku, postupem při vyplňování, byla zdůrazněna anonymita respondenta a závěrečné poděkování za vyplnění a čas strávený nad dotazníkem. Pro tento výzkum byly použity 2 dotazníky. První dotazník byl určen pedagogům v mateřských školách a druhý byl pro pedagogicko-psychologické poradny. První dotazník obsahoval 8 uzavřených a 2 polouzavřené otázky. V otázce 9 a 10 měli respondenti možnost zaškrtnout více otázek. Druhý dotazník byl složen ze 3 otázek otevřených.

13.3 Charakteristika výzkumného vzorku

U prvního dotazníku byli zkoumaným vzorkem pedagogové v pražských mateřských školách. U druhého dotazníku byli osloveni pracovníci pražských pedagogicko - psychologických poraden.

13.4 Popis výzkumu

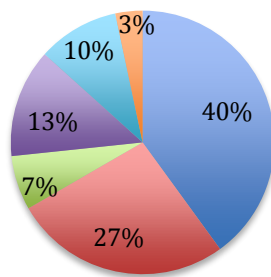
Dotazníky byly rozeslány v elektronické podobě dne 9. ledna 2015. Výzkum byl ukončen dne 10. února 2015. Celkem bylo rozesláno 70 dotazníků, z čehož 60 dotazníků bylo zasláno do MŠ a 10 do PPP. Vyplněných dotazníků z MŠ přišlo 30, z PPP se vrátilo vyplněných dotazníků 6.

13.5 Výsledky výzkumu

Veškeré grafické znázornění je z vlastních zdrojů autorky bakalářské práce.

Graf 1: Jaká je nejčastější příčina odkladu školní docházky?

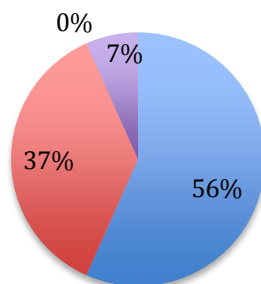
■ Porucha pozornosti ■ Porucha řeči ■ Grafomotorika
■ Fyzická nezralost ■ Sociální nezralost ■ Z jiného důvodu

V dotazníkovém šetření vyšla jako nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky porucha pozornosti 40%. Jako druhá nejčastější příčina vyšla porucha řeči 27%.

Graf 2: Pokud je dítěti navržen odklad školní docházky, jak reagují rodiče?

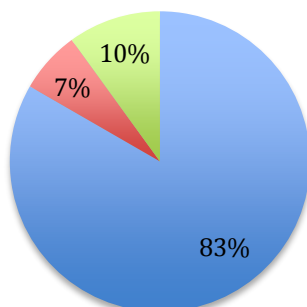
■ Kladně ■ Většinou kladně ■ Většinou záporně ■ Záporně

Větší část respondentů (56%) zvolila možnost, že rodiče jejichž dítě dostane návrh na odklad povinné školní docházky, reagují kladně .

Graf 3: Myslíte, že odkladů povinné školní docházky přibývá či klesá.?

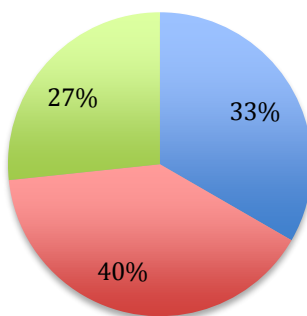
■ Přibývá ■ Klesá ■ Pořád ve stejné rovině

Z grafu č. 3 vyplývá, že 83% respondentů se shodla, že odkladů povinné školní docházky přibývá.

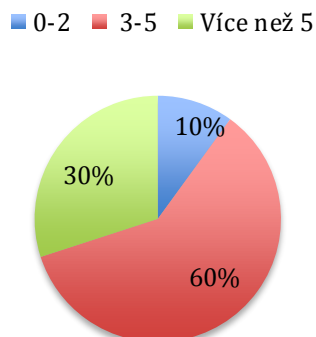
Graf 4 : Dostávají odklad povinné školní docházky spíše chlapci či dívky?

■ Dívky ■ Chlapci ■ Pohlaví nerozho duje

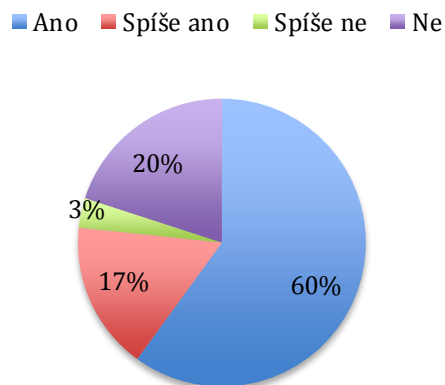
Z grafu č. 4 vyplývá, že 40% respondentů se shodla, že odklad povinné školní docházky dostávají více chlapci.

Graf 5: S kolika odklady se ročně setkáváte v jedné třídě.?

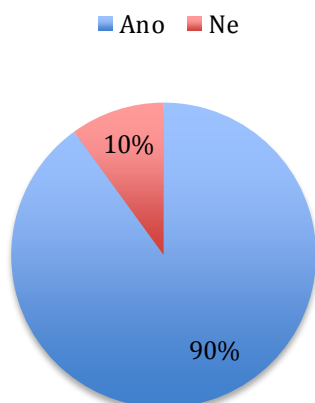
Většina (60%) respondentů uvedla, že se ročně v jedné třídě setkává se 3-5 odklady povinné školní docházky.

Graf 6: Setkáváte se s odkladem školní docházky často?

V tomto grafu se 60% respondentů rozhodlo zvolit možnost, která uvádí, že se s odklady povinné školní docházky setkávají často.

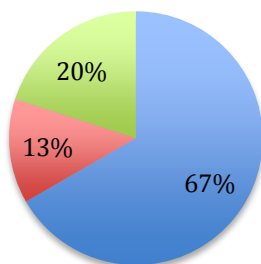
Graf 7: Spolupracuje vaše MŠ s pedagogicko - psychologickou poradnou?

Graf č. 7 uvádí, že s PPP spolupracuje celých 90% mateřských škol. Pouhých 10% respondentů odpovědělo, že jejich mateřská škola s PPP nespolupracuje.

Graf 8 : Myslíte si, že alternativní mateřské školy dokáží dítě připravit stejně dobře jako klasické MŠ?

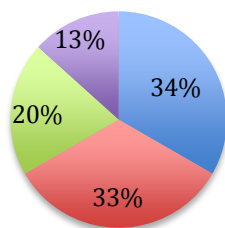
■ Ano ■ Ne ■ Nedokáží posoudit

V tomto grafu se 67% respondentů domnívá, že alternativní mateřské školy dokáží dítě připravit stejně dobře, jako klasické mateřské školy.

Graf 9: V čem vidíte největší problém OŠD?

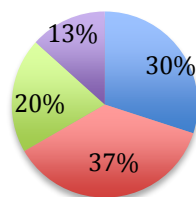
- Rodiče s dětmi málo komunikují
- Místo čtení pohádek, rodiče raději pustí televizi nebo počítač
- Rodiče jsou zaneprázdněni a nemají na dítě čas
- Jiný

Další důležitá informace vyplývá z grafu č. 9. Zde 34% respondentů uvedlo že největší problém OŠD je že rodiče s dětmi nekomunikují. Hned v těsném závěsu 33% respondentů uvedlo, že rodiče místo čtení pohádek dítěti raději pustí televizi nebo počítač.

Graf 10: Na čem nejvíce závisí připravenost dítěte pro vstup do školy ?

- Na věku dítěte
- Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá
- Přípravou, kterou provádí v MŠ
- Motivací, která vede dítě k činnostem

Z grafu č.10 vyplývá, že (37%) respondentů vidí problematiku připravenosti dítěte v prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

Druhá část dotazníkového šetření se zabývala výzkumem v PPP. Tento dotazník se skládal z otevřených otázek, na které mohli odborní pracovníci odpovídat sami. První otázka zněla: „*S jakou nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky se setkáváte*”? Pět respondentů odpovědělo, že nejčastější příčinou odkladu školní docházky je porucha pozornosti a řečového projevu. Jeden respondent uvedl za nejčastější příčinu OŠD je sociální nezralost, jeden respondent odpověděl, že nejčastější příčinou OŠD je fyzická nezralost.

Druhá otázka zněla: „*V čem vidíte problém, že děti dostávají odklad školní docházky*”?

1. a 2. Respondent: Nadměrné sledování televizních programů a vysedávání dítěte u počítače, hraní na mobilu či tabletu.

3. respondent: „*Dítě postrádá komunikaci s rodinou např: čtení pohádek nebo aktivity, při kterých se dítě může rozvíjet*“.

4. respondent: „*V dnešní době je mnoho mladých rodičů kteří si neuvědomují, jak důležité je se v předškolním věku dítěti věnovat. Takto mladí rodiče se většinou snaží co nejlépe zabezpečit svou rodinu, ovšem na dítě nezbyývá dostatečný čas, který pomáhá v celkovém vývoji dítěte*“.

5. a 6. respondent: Rodiče spoléhají na výuku a výchovu pedagogů v MŠ.

13.5 Interpretace a diskuze výsledků

Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, jaké jsou aspekty odkladu povinné školní docházky a jeho nejčastější příčiny. Pro výzkum bylo použito dotazníkové šetření. Z celkového počtu 70 dotazníků přišlo 36 vyplněných. Respondenti, kteří se podíleli na mém výzkumu byli pedagogové z pražských mateřských škol a odborníci z pedagogicko – psychologických poraden. Byla jsem spokojená, protože respondenti, kteří se zapojili do mého výzkumu reagovali rychle, vstřícně a vyplněné dotazníky posílali v řádném

časovém termínu zpět. Díky tomu, že pracuji jako učitelka v mateřské škole, předpokládala jsem, že většina mých hypotéz se potvrdí.

Z dotazníku vyšla jako nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky porucha pozornosti. V mateřských školách tuto variantu zvolilo 40% respondentů. Druhou nejčastější příčinou jsou poruchy řeči, tuto variantu zvolilo 27% respondentů. Respondenti z pedagogicko – psychologických poraden zvolili jako nejčastější příčinu odkladu školní docházky poruchu pozornosti a řečového projevu. Má hypotéza č. 1 se tedy potvrdila a nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky je porucha pozornosti.

Další výzkumná otázka, která se zabývá reakcí rodičů ,jejichž dítěti je navržen odklad povinné školní docházky, dopadla takto: 56% respondentů z mateřské školy zvolilo možnost, že rodiče reagují na návrh odkladu povinné školní docházky kladně. Hypotéza č. 2 se tedy také potvrdila a reakce rodičů na odklad povinné školní docházky je kladná.

Na otázku, zda-li si respondenti myslí, že povinných odkladů školní docházky přibývá či klesá, odpovědělo 83% respondentů, že odkladů povinné školní docházky bohužel přibývá. Další má hypotéza č.3 se potvrdila

U otázky s kolika odklady povinné školní docházky se respondenti setkávají za rok v jedné třídě odpovědělo 60%, že se v jedné třídě se setkávají s třemi až pěti odklady ročně. Tudíž zde se hypotéza č. 4 taktéž potvrdila a ročně se pedagogové setkávají s třemi až pěti odklady ročně v jedné třídě.

Na otázku zda je odklad školní docházky přidělován chlapcům nebo dívkám odpovědělo 40% respondentů, že odklad povinné školní docházky dostávají více chlapci. Tato hypotéza č. 5 se potvrdila. Chlapci dostávají odklad školní docházky častěji než dívky.

ZÁVĚR

Pro dítě je předškolní období velmi důležité. V tomto období se dítěti rozvíjejí veškeré dovednosti a schopnosti důležité pro nadcházející roky života a především pro další studium. Pokud dítě nedosáhne v předškolním období veškerých schopností a dovedností, je potřebné, aby odborníci zvážili a doporučili odklad povinné školní docházky. Během tohoto roku by měli rodiče i odborníci s dítětem pracovat tak, aby se u dítěte zlepšily veškeré nedostatky a dítě mohlo v poklidu nastoupit do první třídy základní školy.

Téma bakalářské práce jsem si zvolila, protože v poslední době je tato problematika čím dál častěji rozebírána nejen pedagogy, ale především rodiči dětí. Vzhledem k tomu že učím v mateřské škole, se s touto problematikou setkávám často. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit aspekty a příčiny, které vedou k odkladu povinné školní docházky.

Práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická část se zabývá předškolním obdobím dítěte, vymezuje školní zralost a připravenost, popisuje cíle mateřské školy, metody, kterými se školní zralost rozpoznává, rozebírá poruchy a vady, které vedou k odkladu povinné školní docházky, a v poslední řadě rozebírá odklad povinné školní docházky.

Praktická část se zabývá výzkumem, jaké jsou aspekty a nejčastější příčiny odkladu povinné školní docházky. Pro výzkum bylo použito dotazníkové šetření.

Výzkumným šetřením se potvrdila má hypotéza, že nejčastější příčina odkladu povinné školní docházky je porucha pozornosti. Jako druhá nejčastější příčina je porucha řeči. Dále výzkum potvrdil, že pedagogové v mateřských školách se s odkladem povinné školní docházky setkávají často, tzn., že odkladů přibývá. Setkávají se se třemi až pěti odklady ročně v jedné třídě. Také se potvrdilo, že chlapci dostávají odklad povinné školní docházky častěji než dívky, což je logické, protože je dokázané, že u chlapců je pomalejší vývin než u děvčat.

Velmi důležitý je dopad odkladu povinné školní docházky na rodinu a dítě. Z výzkumu vzešlo, že rodiče reagují na návrh odkladu pro své dítě kladně. Ovšem několikrát jsem

se setkala, že rodič nereagoval na upozornění odborníků a s odkladem povinné školní docházky nesouhlasil. Někteří rodiče si nedokáží připustit, že jejich dítě by mělo jít do první třídy až za rok, berou tuto možnost jako selhání. V některých případech si dovolím říci, že se rodiče stydí nebo si myslí, že odklad vrhá na celou rodinu špatný stín. Myslím si, že tento přístup je velmi špatný, a proto je důležité, aby jak odborníci, tak rodiče měli dostatek informací o této čím dál častěji diskutované problematice. Rodičům musí být vysvětleno, že odklad povinné školní docházky není nic špatného, ba naopak může dítěti velmi pomoci a veškeré nedostatky, které dítě mělo, se mohou zlepšit. Také je důležité rodičům doporučit následné navštívení odborníků, kteří dítěti mohou pomoci.

Celková problematika odkladu školní docházky není jednoduchá. Určit příčinu školní nezralosti je velmi obtížné, protože vývoj jedince ovlivňuje mnoho faktorů. Ovšem pro dítě je správná diagnostika školní nezralosti velmi důležitá, protože v dnešní době se zvyšují nároky ze strany základních škol a je tedy nezbytné, aby dítě bylo dostatečně dobře připraveno po psychické i fyzické stránce a mohlo úspěšně začít povinnou školní docházkou.

Díky zpracování bakalářské práce a její problematice jsem si rozšířila poznatky a získala nové vědomosti a doufám, že je budu moci využít nejen ve své práci, ale i v životě.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, iii, 100 s. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694

BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče: výběr školy, první školní den, učitelé a spolužáci, domácí příprava, mimoškolní činnost, když nastanou problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 168 s. Pro rodiče. ISBN 9788024719061.

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993, 415 s. ISBN 8070665343.

EDELSBERGER, Ludvík a František KÁBELE. *Speciální pedagogika pro učitele prvního stupně základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988. 176 s.

HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana a Josef DUPLINSKÝ. *Diagnostika: pedagogickopsychologické poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2002, 207 s. ISBN 807290101x.

JEŘÁBKOVÁ, Blanka. *Mateřská škola jako životní prostor*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 231 s. ISBN 802100830x.

KLÉGROVÁ, Jarmila. *Máme doma prvňáčka*. Praha: Mladá fronta, 2003. ISBN 8020410201.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 224 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024711102.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. (eds. *Předškolní a primární pedagogika = Predškolská a elementárna pedagogika*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 9788073678289.

KOMENSKÝ, Jan Amos. *Informatorium školy mateřské*. Vyd. v nakl. Academia 2. Praha: Academia, 2007, 132 s. Europa (Academia), sv. 5. ISBN 9788020014511.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Hry v mateřské škole v teorii a praxi: význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 184 s. Pedagogika (Grada). ISBN 8024708523.

KROPÁČKOVÁ, J. *Školní zralost a školní připravenost*. Informatorium 3-8, roč. XI, 2004, č. 2, s. 6-8. ISSN 1210-7506.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 1998, 343 s., obr. ISBN 807169195x.

LEŽALOVÁ, Renata. *Odklad povinné školní docházky*. In: Diagnostika školní zralosti: školní zralost. Praha: Raabe, 2012, s. 1-46. Školní zralost. ISBN 978-80-87553-52-7.

LISÁ, Lidka; KŇOURKOVÁ, Marie. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1986. 150 s.

LOBASCHER, Mary, Susan FISCHGRUND a Jean ANDERSON. *Dobry start do školy: jak můžete připravit vašemu dítěti dobrý vstup do školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 1993, 115 s. ISBN 8085282666.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa, základní duševní potřeby dítěte, dítě a lidský svět*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2005, 182 s. Pro rodiče. ISBN 8024708701.

MICHALOVÁ, Zdeňka. *Předškolák s problémovým chováním: projevy, prevence a možnosti ovlivnění*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2012, 162 s. ISBN 9788026201823.

MONATOVÁ, Lili. *Speciálně pedagogická diagnostika z hlediska vývoje dětí*. Brno: Paido, 2000, 92 s. Edice pedagogické literatury. ISBN 8085931869.

POKORNÁ, Věra. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Vyd. 3., rozš. a opr. Praha: Portál, 2001, 333 s. il. ISBN 8071785709.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jirí MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 3. rozšř. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 8071785792.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013, 181 s. ISBN 9788026204954.

RÁDLOVÁ, E. A KOL. *Speciálně pedagogická diagnostika*. Ostrava – Mariánské Hory: Montanex, 2004. ISBN 80-7225-114-7.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 2., přeprac. vyd., v Portálu 1. Praha: Portál, 2004, 390 s. ISBN 8071788295.

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Dětská klinická psychologie*. Vyd. 3., přeprac. a dopl., v Grada Publishing vyd. 2. Praha: Grada, 1997, 450 s. ISBN 8071695122.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: prevence a diagnostika, terapie a poradenství, vzdělávání osob s různým postižením, člověk s handicapem a společnost*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024717333.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2004, 48 s. ISBN 8087000005.

SVOBODA, Mojmir, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 791 s. ISBN 8071785458.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 8024406292.

ŠMELOVÁ, Eva. *Mateřská škola: teorie a praxe I*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 168 s. ISBN 80-244-0945-3.

ŠVINGALOVÁ, D. *Kapitoly z vývojové psychologie pro učitelství mateřských škol*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita, 2003. ISBN 80-7083-697-0.

TRAIN, Alan. *Specifické poruchy chování a pozornosti: jak jednat s velmi neklidnými dětmi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1997, 164 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 8071781312.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 9788024621531.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, 2001, 304 s. ISBN 8024601818.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2005, 430 s. ISBN 8024610744.

ZÄHME, Volker a Felicitas ZIERK. *Co by děti měly znát: odhalování dětských světů, rodičovské omyly, co o svých dětech možná nevíte*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2005, 202 s. Příručka moderního člověka. ISBN 807234420x.

ZELINKOVÁ, Olga. *Poruchy učení: dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD*. 10., zcela přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2003, 263 s. ISBN 8071788007.

ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 207 s. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 807178544x

Seznam použitých internetových zdrojů

Česká škola: Výroční zpráva české školní inspekce. [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2014/12/vyrocní-zprava-ceske-skolni-inspekce-za.html>

Zákony pro lidi. Zakonyprolidi.cz [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast2>

Donbosco.cz [online]. [cit. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://www.donbosco.cz/rec/motorika/>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. 1. vydání. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 48 s. [cit. 2012-12-10]. ISBN 80-87000-00-5. Dostupné z WWW: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVP_PV-2004.pdf

SEZNAM ZKRATEK

ADD - Attention Deficit Disorders- syndrome poruchy pozornosti

ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorder- syndrome narušené pozornosti

aj. - a jiné

apod. - a podobně

atd. - a tak dále

CNS - Centrální nervový system

č. - číslo

LMD - Lehká mozková dysfunkce

MKN-10 - Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů

MŠ - Mateřská škola

např. - například

PPP - Pedagogicko – psychologická poradna

PV - Předškolní vzdělávání

RVP PV - Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

s. - strana

SŠ - Střední škola

ŠVP - Školní vzdělávací program

tj. - to jest

tzn. - to znamená

VŠ - Vysoká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

Seznam obrázků

Obrázek 1: Systém vzdělávacích cílů	24
Obrázek 2: Hlavní příčiny odkladu povinné školní docházky	51
Obrázek 3: Iniciátor doručení k odkladu povinné školní docházky	51

Seznam grafů

Graf 1 : Jaká je nejčastější příčina odkladu školní docházky?	61
Graf 2 : Dostávají odklad školní docházky spíše chlapci či dívky?	61
Graf 3 : Pokud je dítěti navrhnut odklad školní docházky, jak reagují rodiče?	62
Graf 4 : Myslíte, že odkladů povinné školní docházky přibývá či klesá.?	62
Graf 5 : S kolika odklady se ročně setkáváte v jedné třídě?	63
Graf 6 : Setkáváte se s odkladem povinné školní docházky často?	63
Graf 7 : Spolupracuje vaše MŠ s pedagogicko - psychologickou poradnou?	64
Graf 8 : Myslíte si, že alternativní mateřské školy dokáží dítě připravit stejně dobře jako klasické MŠ?	64
Graf 9 : V čem vidíte největší problém OŠD?	65
Graf 10 : Na čem nejvíce závisí připravenost dítěte pro vstup do školy?	65

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro pedagogy z mateřské školy.....	II
Příloha B – Dotazník pro PPP.....	IV

PŘÍLOHA A

Dotazník pro pedagogy z mateřské školy

Dobrý den,

jsem studentkou Univerzity Jana Amose Komenského obor speciální pedagogika-
vychovatelství. Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce, která se zabývá
problematikou odkladů školní docházky. Sama učím v MŠ a zajímají mne vaše posřehy
a poznatky. Proto bych Vás ráda požádala o pár minut Vašeho času k vyplnění tohoto
dotazníku. Dotazník je naprosto anonymní a dobrovolný.

Předem děkuji Kateřina Křoková

1. Setkáváte se s odkladem školní docházky často?
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne

2. Dostávají odklad školní docházky spíše chlapci či dívky?
 - a) dívky
 - b) chlapci
 - c) pohlaví nerozhoduje

3. Jaká je nejčastější příčina odkladu školní docházky?
 - a) porucha pozornosti
 - b) porucha řeči
 - c) grafomotorika
 - d) fyzická nezralost
 - e) sociální nezralost
 - f) z jiného důvodu – prosím napiště jakého:

4. Pokud je dítěti navržen odklad školní docházky, jak reagují rodiče?
 - a) kladně
 - b) většinou kladně
 - c) většinou záporně
 - d) záporně

5. S kolika odklady se ročně setkáváte v jedné třídě?
 - a) 0-2
 - b) 3-5
 - c) více než 5

6. Spolupracuje vaše MŠ s pedagogicko - psychologickou poradnou?
 - a) ano
 - b) ne

7. Myslíte, že odkladů školní docházky přibývá či klesá?
 - a) přibývá
 - b) klesá
 - c) pořád ve stejné rovině

8. Myslíte si, že alternativní mateřské školy dokáží dítě připravit stejně dobře jako klasické MŠ
 - a) ano
 - b) spíše ano
 - c) spíše ne
 - d) ne

9. V čem vidíte největší problém OŠD?
 - a) rodiče s dětmi málo komunikují
 - b) místo čtení pohádek rodiče dětem raději pustí televizi nebo počítač
 - c) rodiče jsou zaneprázdnění a nemají na dítě čas
 - d) jiný

10. Na čem nejvíce závisí připravenost dítěte pro vstup do školy?
 - a) na věku dítěte
 - b) prostředí, ve kterém dítě vyrůstá
 - c) přípravou, kterou provádí v MŠ
 - d) motivací, která vede dítě k činnostem

PŘÍLOHA B

Dotazník pro odborníky z pedagogicko – psychologické poradny

Dobrý den,

Jsem studentkou Univerzity Jana Amose Komenského obor speciální pedagogika-
vychovatelství. Tento výzkum je součástí mé bakalářské práce, která se zabývá
problematikou odkladů školní docházky. Proto bych Vás ráda požádala o pár minut
Vašeho času k vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je naprosto anonymní a dobrovolný.

Předem děkuji Kateřina Křoková

1. S jakou nejčastější příčinou odkladu povinné školní docházky se setkáváte?

2. V čem vidíte problém, že děti dostávají odklad školní docházky?

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Křoková

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: Prezenční studium

Název práce: Analýza příčin odkladu školní docházky

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 76

Celkový počet stran příloh: 81

Počet titulů českých použitých zdrojů: 38

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 4

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.